

Grad Otok – Studija i akcijski plan
upravljanja posjetiteljima za projekt
„Vrata Spačvanskog bazena“

Sadržaj

1.	PROJEKT I METODOLOGIJA	3
1.1.	O projektu	3
1.2.	Metodologija rada savjetnika.....	4
2.	Ocjena postojećeg stanja	5
2.1.	Spačvanski bazen	5
2.1.1.	Osnovna obilježja	5
2.1.2.	Korištenje i upravljanje područjem Spačvanskog bazena	6
2.2.	Predmetni projekt	7
2.2.1.	Opis projekta	7
2.2.2.	Inicijalne tržišne i poslovne pretpostavke	14
2.2.3.	Analiza prostora i prostornih mogućnosti projekta	15
2.2.4.	Analiza stanja infrastrukturnih sustava	19
2.2.5.	Analiza turističke aktivnosti u širem obuhvatu projekta	20
2.2.6.	Tržišni potencijal i ciljani segmenti.....	22
2.2.7.	Svodna procjena nosivog kapaciteta.....	26
3.	PLAN UPRAVLJANJA POSJETITELJIMA	29
3.1.	Pristup, načela i ciljevi	29
3.2.	Zoniranje i iskustveno oblikovanje područja.....	30
3.2.1.	Zoniranje	30
3.3.	Smjernice za proces upravljanja posjetiteljima	36
3.3.1.	Školske grupe	36
3.3.2.	Biciklisti	37
3.3.3.	Touring grupe	38
3.3.4.	Gosti posebnih interesa (promatranje ptica, proučavanje prirode)	38
3.3.5.	Lovci	39
3.3.6.	Team building grupe	39
3.3.7.	Ostali individualni posjetitelji (obitelji, parovi, backpackers).....	40
3.3.8.	Ostale smjernice upravljanja posjetiteljima	40
3.3.9.	Primjeri najbolje prakse u upravljanju posjetiteljima	41
3.4.	Upravljanje područjem.....	49
3.4.1.	Organizacija Ustanove „Virovi“	49
3.4.2.	Promet, parking i označavanje	52
3.4.3.	Građevine i vanjski prostori	53
3.4.4.	Opća infrastruktura.....	54
3.5.	Upravljanje pritiskom	54
3.5.1.	Indikatori	54
3.5.2.	Mjere i mehanizmi upravljanja pritiskom	56
6.	AKCIJSKI PLAN	58
6.1.	Uvod	58
6.2.	Aktivnosti povezane s formiranjem Ustanove Virovi (A)	58
6.3.	Aktivnosti povezane s uspostavom usluga za posjetitelje u zoni užeg obuhvata (B)	59
6.4.	Aktivnosti povezane s razvojem sadržaja i usluga za posjetitelje u široj zoni obuhvata (C)	60
6.5.	Tablični prikaz akcijskog plana	62

1. PROJEKT I METODOLOGIJA

1.1. O projektu

Grad Otok je u ožujku 2019. pokrenuo otvoreni postupak javne nabave za uslugama izrade stručnih podloga u vezi s kreiranjem i prezentacijom edukacijskih i interpretativnih sadržaja za posjetitelje te strategije razvoja prirodne baštine, komunikacijske strategije i studije i akcijskog plana upravljanja posjetiteljima:

- Grupa 1 - Izrada stručnih podloga u vezi s kreiranjem i prezentacijom edukacijskih i interpretacijskih sadržaja "Povijest i značaj Posebnog rezervata šumske vegetacije Lože"
- Grupa 2 - Izrada strategije razvoja odredišta prirodne baštine
- Grupa 3 - Izrada marketinške i komunikacijske strategije
- Grupa 4 - Izrada studije i akcijskog plana upravljanja posjetiteljima

gdje je poduzeće **Hotelsko destinacijsko savjetovanje d.o.o.** iz Zagreba odabrano kao ekonomski najpovoljniji ponuditelj za grupe 2, 3 i 4.

Riječ je o komponentama projekta „Vrata Spačvanskog bazena“ pokrenutog 2016. godine koji je financiran od strane EU, a podrazumijeva snažniju turističku valorizaciju područja Spačvanskog bazena. Prema dostavljenoj projektnoj dokumentaciji glavne komponente projekta su:

- Analiza sektora eko-turizma i osmišljavanju dugoročne strategije poslovnog razvoja odredišta prirodne baštine;
- Uspostava posjetiteljske infrastrukture (priprema projektne dokumentacije, gradnja centra za posjetitelje, opremanje multimedijalne dvorane, postavljanje putokaza s AR tehnologijom, postavljanje info ploča, uređenje igrališta);
- Otvaranje smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta u Centru;
- Organizacija edukativnih sadržaja (programi i radionice o zaštiti prirode, upoznavanje biljnih i životinjskih vrsta, snalaženje u prirodi u školama na otvorenom);
- Organizacija posjetiteljskih sadržaja (nabava plovila za prijevoz posjetitelja, nabava opreme za istraživanje i promatranje prirode, uspostava vodenih i biciklističkih ruta s pripadajućom opremom);
- Promocija odredišta.

Prema opisu projektnog zadatka, ciljevi izrade studije i akcijskog plana upravljanja posjetiteljima su sljedeći:

- Procijeniti tržišni potencijal i nosivi kapacitet projekta u smislu broja posjetitelja, očekivane tržišne segmente te njihove obrasce ponašanja (potrebe, zahtjevi, itd.);
- Postaviti sustav i načela upravljanja posjetiteljima za Bioeokološki edukacijski centar sa specifičnim instrukcijama za poslovne jedinice / funkcije, odnosno obraditi funkcije i odgovornosti eksternih subjekata (npr. Grad Otok, TZ Otoka, druge javne i privatne subjekte) koji mogu biti uključeni u pružanje ukupnog paketa proizvoda;
- Razraditi akcijski plan realizacije prethodno postavljenog sustava upravljanja posjetiteljima s jasno naznačenim odgovornostima, vremenskim trajanjem, budžetom i rezultatima za svaku predloženu aktivnost.

Na izradi ovog projekta sudjelovali su dr.sc. Branko Bogunović (voditelj projekta), dipl.oec. Zoran Kasum, dipl.oec. Ivana Đurđić – Petrinić, dipl.oec. Ružica Herceg i vanjska suradnica dipl.ing.arh. Silvija Čobanov (društvo Arhiholic d.o.o.). Ovaj izvještaj dovršen je 31. siječnja 2020.

1.2. Metodologija rada savjetnika

U izvršenju projektnog zadatka HDC primijenio je standardne procedure u turističkom savjetovanju prilikom provedbe svih potrebnih koraka u istraživanju, analizi i evaluacijskim tehnikama kako bi se pripremio ovaj izvještaj. Procedure i analize koje smo primijenili u izradi studije su sljedeće:

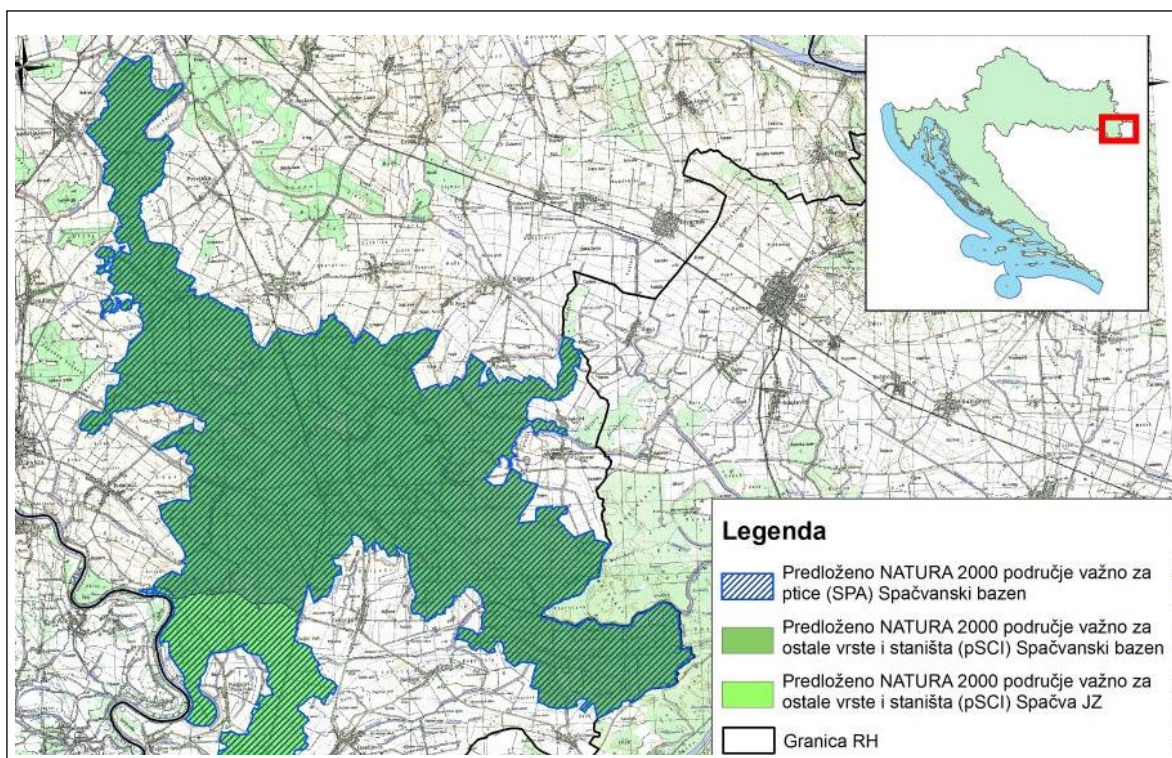
- Obilazak područja grada Otoka, lokacija projekta „Vrata Spačvanskog bazena“ te okolnih dijelova Spačve;
- Pregled i analiza relevantne postojeće planske dokumentacije projekta „Vrata Spačvanskog bazena“, strateških razvojnih dokumenata Vukovarsko-srijemske županije i grada Otoka;
- Pregled i analiza prostornog plana grada Otoka, Plana upravljanja Spačvanskim bazenom (predloženim područjem Natura 2000) te drugih dokumenata dostavljenih od strane Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Vukovarsko-srijemske županije;
- Opis prostornih karakteristika predmetnog područja;
- Pregled stanja opće infrastrukture te infrastrukturnih rješenja projekta „Vrata Spačvanskog bazena“;
- Procjena nosivog kapaciteta područja;
- Opis načela i principa na kojima se temelji plan upravljanja posjetiteljima;
- Zoniranje i iskustveno oblikovanje područja;
- Specifikacija procesa upravljanja posjetiteljima prema segmentima posjetitelja;
- Smjernice za upravljanje područjem i građevinama;
- Indikatore i mjere povezane s upravljanjem pritiskom;
- Akcijski plan primjene s opisom aktivnosti, odgovornosti i rokova.

2. OCJENA POSTOJEĆEG STANJA

2.1. Spačvanski bazen¹

2.1.1. Osnovna obilježja

- Spačvanski bazen najveći je cjeloviti kompleks nizinskih hrastovih šuma u Hrvatskoj i Europi. Nalazi se u Vukovarsko-srijemskoj županiji na površini od 42.992 ha;
- Šire područje okruženja Spačvanskog bazena obuhvaćaju jedinice lokalne samouprave Vinkovci, Županja, Otok, Andrijaševci, Bošnjaci, Drenovci, Gradište, Nijemci, Privlaka i Gunja s ukupno 85.000 stanovnika što čini nešto manje od polovine stanovništva Vukovarsko-srijemske županije;
- Područje Spačvanskog bazena dio je ekološke mreže Natura 2000 te obuhvaća dio prostrane Panonske nizine u najnižem dijelu Posavine. Područje se nalazi u najistočnijem, kontinentalnom dijelu Hrvatske, uz granicu s Republikom Srbijom;

Izvor: Spačvanski bazen, nacrt plana upravljanja predloženim Natura 2000 područjem (2013)

- Reljef terena vrlo je ravan s nadmorskim visinama od 79 do 87m, s depresijama i naborima (koje se kreću od zapada prema istoku) oblikovanim od starih meandara rijeka koje zadržavaju različite količine podzemnih i sezonskih poplavnih voda;
- Na području Spačvanskog bazena klima je umjereno kontinentalna s prosječnom godišnjom temperaturom od 10-12 °C, hladnim zimama i toplim do vrućim ljetima. Godišnja količina padalina

¹ Poglavlje se većim dijelom temelji na analitičkim podacima i ocjenama iznesenim u *Nacrtu plana upravljanja predloženim Natura 2000 područjem iz 2013. godine*

relativno je mala i iznosi u prosjeku 720 mm, a godišnja je raspodjela razmjerno jednolika s nešto sušim zimama;

- Područje Spačvanskog bazena nalazi se na poplavnom području rijeke Save te ima visoke razine podzemnih voda. Pored toga, ima još i važan priljev površinskih voda. Glavni vodeni tok je rijeka Spačva (dužina 40 km), koja teče kroz središte područja. Unutar sliva Spačve nalaze se dva pod-sliva rijeke: Spačva s pritocima Brižnica, Koritanj, Ljubanj, Virovi, Rabra i Drenova i Studva, sa Smogvom i Smogvicom od kojih se obje ulijevaju u rijeku Bosut.

2.1.2. Korištenje i upravljanje područjem Spačvanskog bazena

KORIŠTENJE

- Zemlja se prvenstveno koristi za šumarstvo. Postoji nekoliko lovišta koja su prvenstveno šumska i kojima upravljaju Hrvatske šume (Uprava šuma Podružnica Vinkovci), neka se iznajmljuju lokalnim lovačkim udrugama te još četiri privatna lovišta;
- Šume koje se nalaze na području Spačvanskog bazena među najvećim su nizinskim listopadnim šumama u Europi. Sastoje se od različitih vrsta drveća:
 - hrasta *Quercus robur* (otprilike 65 %);
 - jasena *Fraxinus excelsior* (14 %);
 - graba *Carpinus betulus* (13 %).
 nažalost nizinski brijest *Ulmus minor*, koji je nekada zauzimao veći dio šuma danas je gotovo nestao zbog nizozemske bolesti brijesta;
- Šumsko gospodarske osnove za svaku šumsko gospodarsku jedinicu rade se za razdoblje od 10 godina i redovito se ažuriraju;
- Unutar predloženog Natura 2000 područja postoji 12 šumarija koje se razlikuju djelomično po uvjetima na staništu, strukturi sastojine i dozvoljenoj sječi;
- Planirana sječa iznosi 69% prirasta drveća (ili 17% priraslih drvnih zaliha unutar 10 godina) te bi se drvene zalihe bi se trebale s vremenom povećati;
- Udio krajnje sječe drva ima za cilj pomladiti šumu i iznosi 45% ukupnog planiranog prinosa (ostatak dolazi od razređivanja sastojine). S otprilike 14 milijuna m³ drvene mase, šume omogućavaju održivu godišnju sječicu od 320.000m³ vrijednog debela i drva za ogrjev;
- Upotreba nedrvnih šumskih proizvoda su sljedeća: sakupljanje gljiva, voća, sjemenki, ljekovitog bilja, sakupljanje i uklanjanje grmlja i grana za hranjenje stoke i pčelarstvo;
- Autocesta Zagreb-Lipovac, željeznička pruga te nekolicina državnih i županijskih cesta prolaze kroz ovo područje. Rekreativne mogućnosti lokalnog stanovništva ograničene su na zaštićena područja unutar Spačvanskog bazena zbog strogih regulativa koje se odnose na lov.

PLAN UPRAVLJANJA PODRUČJEM NATURA 2000

- Plan upravljanja predloženim Natura 2000 područjem iz 2013. godine postavlja sljedeću misiju: ***Spačvanske šume predstavljaju najveće i najbolje očuvan kompleks hrastovih poplavnih šuma u Srednjoj Europi, gdje je omogućeno i neometano odvijanje ekoloških procesa i funkcija (uključujući i procese prirodne regeneracije, sukcesija i starenja), održivo gospodarsko korištenje prirodnih resursa kroz gospodarenje šumama i vodama, te održivi turizam, rekreaciju, lov i ribolov. Uloga Spačvanskih šuma, kao značajnog dinamičkog hidrološkog sustava Savskog sliva trebala bi biti trajno osigurana.***
- Nastavno na misiju, plan postavlja sljedeće opće ciljeve i pod ciljeve:
 - Cilj A: Očuvati u povoljnom stanju ciljane Natura 2000 stanišne tipove i vrste;
 - Očuvati šume i sve njihove funkcije u povoljnom stanju
 - Očuvati vode i vodne ekosustave u povoljnom stanju
 - Očuvati populacije i rasprostranjenost ciljnih vrsta u dobrom stanju očuvanosti

- Cilj B: Iskoristiti sve mogućnosti područja kao jedinstvene ekološke cjeline šuma hrasta i graba i poplavnih šuma, koje mogu pridonijeti održivom razvoju okolnih općina i zajednica
 - Održivo gospodarenje šumama i u skladu s propisima
 - Omogućiti održivi lov i ribolov u skladu s propisima
 - Poticati mogućnosti za razvoj rekreacijskog i ekoturizma
 - Promicati znanstveno istraživanje

2.2. Predmetni projekt

2.2.1. Opis projekta

Grad Otok je započeo s provedbom projekata usmjerenih na izgradnju turističke infrastrukture i jačanje lokalne turističke ponude među kojima se ističe projekt uređenja poučnih staza Virovi i Lože koji je dovršen tijekom 2016. godine. Na te inicijative nastavlja se projekt „Vrata Spačvanskog bazena“ sa razvojem dodatne turističke infrastrukture i sadržaja interpretacije.

Poučne staze Virovi i Lože

Prema raspoloživoj projektnoj dokumentaciji, sadržaj projekta „Vrata Spačvanskog bazena“ je sljedeći:

1. Izgradnja i opremanje Bioekološko edukacijskog centar „Virovi“

- Bioekološko edukacijski centar „Virovi“ nalazit će se na području „Virovi“ na dodirnom području s područjem posebnog rezervata „Lože“;
- Centar će biti u funkciji nadzora, istraživačkog i znanstvenog rada, edukacije i promocije zaštite prirode i biološke raznolikosti te turističko-ugostiteljske djelatnosti;
- Riječ je o građevini na tri etaže (prizemlje, kat i potkrovlje) tlocrtno površine 598,30 m² u kojoj će biti smješteni turistički, edukacijski i ugostiteljski sadržaji koji će svim ciljanim skupinama omogućiti prezentaciju prirodne baštine Spačvanskih šuma na neposredan, ali i intrigantan multimedijalan način;

Bioekološko edukacijski centar Virovi, idejni projekt

- Horizontalni i vertikalni gabariti građevine, oblikovanje fasada i krovišta te korišteni građevinski materijal bit će u skladu s tradicijskom gradnjom i krajolikom, a sama građevina bit će izvedena na način da udovoljava relevantnim standardima u pogledu toplinske zaštite, zaštite od vlage te zaštite od buke;
- Prilaz u zgradu i komunikacija unutar nje bit će prilagođeni osobama s invaliditetom, a prilaz na kat bit će moguć i pomoću dizala;
- Centar će se napajati električnom energijom pomoću dva agregata s motorima prilagođenim za pogon na ukapljeni naftni plin, a sva proizvedena električna energija koristit će se isključivo za vlastitu potrošnju;
- Za grijanje centra i pripremu potrošne tople vode kao osnovni izvor topline predviđen je kotao na pelete sa spremnikom peleta i transporterom, kao i zidni plinski kondenzacijski uređaj;
- Opskrba vodom izvršit će se pomoću arteškog bunara koju će zagrijavati energija solarnih kolektora;
- Funkcionalno građevina će biti podijeljena na:
 - Zajedničke prostore;
 - Prostore u funkciji nadzora, istraživačkog i znanstvenog rada te edukacije i promocije zaštite prirode i biološke raznolikosti;
 - Smještajne jedinice;
 - Restoran;
 - Kuhinju;
 - Interpretacijski sadržaji smješteni su u multimedijskoj dvorani te uključuju interaktivni i multimedijalni koncept predstavljanja prirodne baštine spačvanskih šuma, a opremit će se izložbenim eksponatima, pametnim stolovima te audio-vizualnom opremom namijenjenom uzrastima različitih ciljanih skupina;
 - Projektom multimedije posjetitelju će se omogućiti jedinstveno doživljajno iskustvo lokacije – od osnovnog informiranja do interakcije sa edukativnim i zabavnim sadržajima kroz jedinstveni koncept pod nazivom „Očima prirode“ koji će biti:
 - Multimedijalan – video, slika, zvuk, tekst, animacije, proširena stvarnost;
 - Interaktivan – korisnik sam upravlja sadržajima
 - Taktilan – osjetilno sučelje (dodir prstom, dlanom, rukom, prisustvom/senzorski, pokretom);
 - Mobilan – sadržaji prate korisnika na prostoru većem od 5 km kroz stvarnu prirodu;
 - Integriran – prostor, sadržaji i usluge povezani su u jedan doživljaj;
- Prostor dvorane bit će podijeljen na četiri zone u kojima se isprepliću interakcijski, relaksacijski, edukativni i zabavni sadržaji:

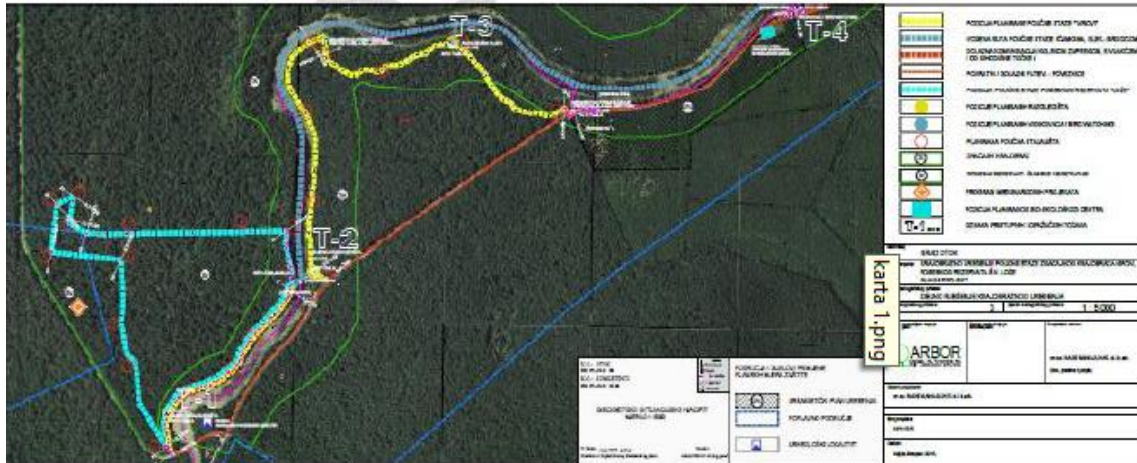
- TACTILE WALL – prostorna integracija taktalnog sučelja kojim upravlja korisnik; projekcija na zid uključuje interaktivni video s doživljajem Spačvanske šume kroz četiri godišnja doba panoramskom slikom od 360 stupnjeva te kroz oči tri različite životinje: orla štekavca preletom, jelena hodom kroz šumu, štuke plivanjem kroz vodu;
- SMART CORNER – aplikacija na taktinom stolu koja služi 'enciklopedijskom' predstavljanju informacija o životinjskom i biljnom svijetu Loža i Virova; po povratku s poučnih staza na temelju sadržaja iz tableta (snimljenih životinja, biljaka i prirode) postaje dio personalizirane edukacije u obliku interaktivne slikovnice/kviza koji se može podijeliti s drugim korisnicima na društvenim mrežama. Osim navedenog imat će i funkciju knjige dojmova;
- KIDS MOTION CORNER – kinetička aplikacija sa zabavnim sadržajem za djecu do 14 godina projicirana na odvojenu poziciju na zidu za do dva igrača; igra se odvija u obliku utrke a može se birati između leta orla i hoda jelena uz zabavne i poučne opise svake životinje;
- LOUNGE/ KONFERENCIJSKI DIO – modularan prostor za odmor i druženje koji se po potrebi pretvara u konferencijski prostor za odvijanje znanstvenih skupova, edukativnih prezentacija, team buildinga i sl.
- Dodatni element prostornog doživljaja bit će pokretom aktivirani senzori za produkciju ambijentalnog zvuka i sound shower-a (zvukovi životinja, šume, kiše...) za stvaranje prigodne atmosfere. Broj istovremenih korisnika interaktivnih i taktalnih sadržaja u multimedijskoj dvorani je 14 aktivnih i 11 pasivnih;
- Smještajni prostor sastojat će se od prijemnog prostora recepcije i ureda recepcije, 15 smještajnih jedinica kapaciteta 62 kreveta, spremišta sobarice, praonice rublja te sanitarno-garderobnog čvora za osoblje;
- Smještajne jedinice nalazit će se na katu i potkrovlju objekta Bioekološko edukacijskog centra. Sobe će biti kapaciteta od 2 do 7 kreveta, opremljene u skladu s ciljanim skupinama posjetitelja;
- Ugostiteljski prostor - restoran će se nalaziti u prizemlju s kapacitetom od 56 sjedećih mjesta, te u potpunosti natkrivene terase sa staklenom stijenom kapaciteta 36 sjedećih mjesta;
- U restoranu će se gostima posluživati tradicijska jela specifična za Istočnu Slavoniju koja će se nabavljati dijelom od lokalnih proizvođača hrane kako bi se potakla lokalna gospodarska aktivnost. U restoranu će se moći kušati slavonski kulin, kobasice, čvarci i slanina lokalnih proizvođača, fiš paprikaš i druge delicije od mesa, ribe i povrća;
- Suvenirnica će se nalaziti u prizemlju Centra i imat će u ponudi primarno tradicijske rukotvorine lokalnih obrtnika i udruga, kao što su prepoznatljivi šokački zlatovez, replike ogrlica sa zlatnicima, ukrasi za kosu, magneti od drveta i slično, a moći će se kupiti i daleko poznati slavonski kulen, kobasice, slanina i čvarci;
- U okviru krajobraznog uređenja i opremanja obalnog prostora uz Centar uredit će se i dječje igralište i igralište za djecu s teškoćama u razvoju opremljeno vrtuljkom, ljuljačkama, toboganom s kulom, dvostrukim klackalicama te penjalicom s mrežom;
- U potkrovlju objekta nalazit će se wellness, sauna i prostor za vježbanje. Vani će se nalaziti bazen s grijanom vodom.

2. Poučne staze Virovi i Lože²

- Prostor Virovi i šumski rezervat Lože čine središnji pokazni prostor područja Spačve, pri čemu je šumski rezervat Lože zakonski zaštićeno područje s restriktivnim režimom korištenja i posjećivanja;
- Poučna staza krajobraza Virovi ima duljinu od 2.727m sa polazno/dolaznom točkom i tri karakteristične točke (razgledišta);
- Na nju se nastavlja poučna staza Posebnog rezervata šumske vegetacije Lože u duljini 2.860m. U dijelu 740m staze Virovi i Lože nalaze se paralelno na različitim stranama obale;

² Podaci o uređenju poučnih staza preuzeti su iz Prijedloga plana upravljanja okolišem za izgradnju poučne staze „Virovi“ i „Lože“ u Vukovarsko-srijemskog županiji iz ožujka 2016. godine

- Infrastruktura za posjetitelje uključuje izgradnju poučnih staza (sa premošćenjem nižih dijelova), sjenica razgledišta, vidikovca (bird watching), platoa razgledišta, klupa, info i edukacijskih tabli (orijentacijske i glavne informacije u prostoru), info tabli (male) i putokaza;
- Odabrana je trasa već postojećih šumskih prosjeka, puteva i staza s ciljem da zadrže postojeća (zatečena) obilježja;
- Koncept se zasniva na afirmativnoj prezentaciji sklopa vodotoka, šuma (rezervata biosfere – NATURA 2000) i kulturnog dobra, sa specifičnim locusom krajobrazza Virovi i Posebnog rezervata šumske vegetacije Lože unutar bazena Spačve;

Idejno rješenje krajobraznog uređenja

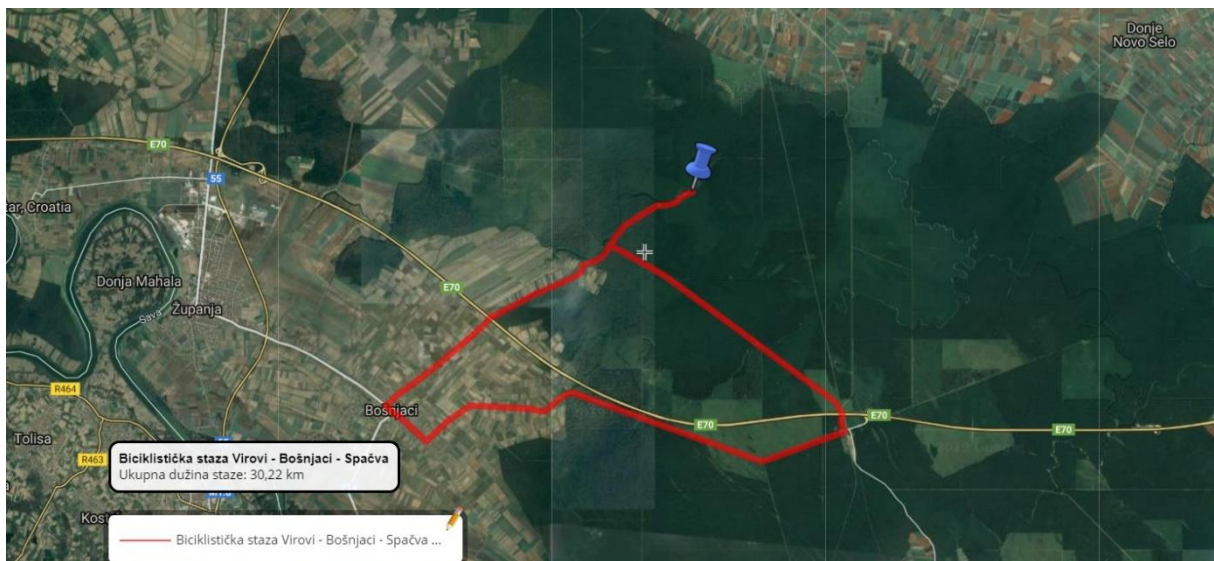
Izvor: Elaborat i glavni projekt krajobraznog uređenja (Arbor d.o.o.)

- U sustavu staze nalaze se opažачke točke, razgledišta i odmorišta, a koje definiraju 4 karakteristične točke:
 - T-1 pristupna točka posebnom rezervatu Lože (polazište poučne staze Lože, koja je istovremeno i završna točka poučne staze Virovi), pozicionirana je izvan granica područja posebnog rezervata „Lože“. Ovdje se planira: sjenica razgledišta, 2 klupe, orijentacijska i info-tabla /mala (sve je od hrastovog drva). To je prva (uvodna) informacija o prostoru posebnom rezervatu Lože. Ovdje je i informacija o arheološkom nalazištu Virgrad;
 - T-2 razgledište - opažачka točka 1. Odabrano je na poziciji sa koje se sagledava vodotok i zaštićeni rezervat šumske vegetacije Lože. Ovdje su planirani: sjenica razgledišta, 2 klupe za sjedenje, info tabla (sve je od hrastovog drva). Ovdje je planirana i pristanišna točka (u okviru zasebnog projekta vožnje brodicom);
 - T-3 razgledište - opažачka točka 2. Planira se urediti platoom razgledišta sa segmentom zaštitne ograde, 2 klupe za sjedenje i info-tabla (sve je od hrastovog drva). Ovdje se planirana i postavljanje mjernog instrumenta za praćenje režima razine voda.
 - T-4 razgledište / vidikovac - opažачka točka 3. Odabrana pozicija je u blizini ishodišne točke (budućeg bio-ekološkog centra). Čini je Bird Watching (za boravak ljudi koji vrše opažanja). Iz tog zahtjeva je proizašao i raster konstrukcije (i daščane obloge). Ovdje su planirani prateći info-pano i 2 klupe (sve je od hrastovog drva). Na polaznim točkama planirane su orijentacijske info-table, na pokaznim mjestima edukacijske table, a na prijelomnim točkama putokazi i informacije (svi ovi elementi su od hrastovine).
- Prostor oko osmatračnica uređen je informativnim i interpretativnim pločama o najznačajnijim biljnim i životinjskim vrstama te staništima i to:
 - 5 info i edukacijskih tabli dimenzija 180x86x5 cm;
 - 24 male info table na pokaznim točkama dimenzije 130x95x5cm;

- Svi elementi izvedeni su od suhog, blanjanog hrastovog drveta, prethodno impregniranog od crvotočine i vlage.
- Trasa poučne staze Lože slijedi režim i uvjete zaštite Posebnog rezervata šumske vegetacije Lože te je njen obilazak predviđen u malim grupama i isključivo uz vođenje službenih osoba.

3. Biciklističke i veslačke rute Spačvanskog bazena

- Udruga Zeleni Osijek izradila je prijedlog biciklističkih i veslačkih ruta Spačvanskog bazena koje uključuju sljedeće biciklističke rute:
 - Ruta Spačva: Biološko Edukacijski Centar Virovi (BEC) – Bošnjaci – BEC u duljini od 30,22km;
 - Ruta Bosut: Biološko Edukacijski Centar Virovi (BEC) – Otok – Đeletovci – Nijemci – Komletinci - Otok – BEC u duljini od 42,2km;
 - Ruta Virovi: BEC – Otok – BEC u duljini od 21,49km;

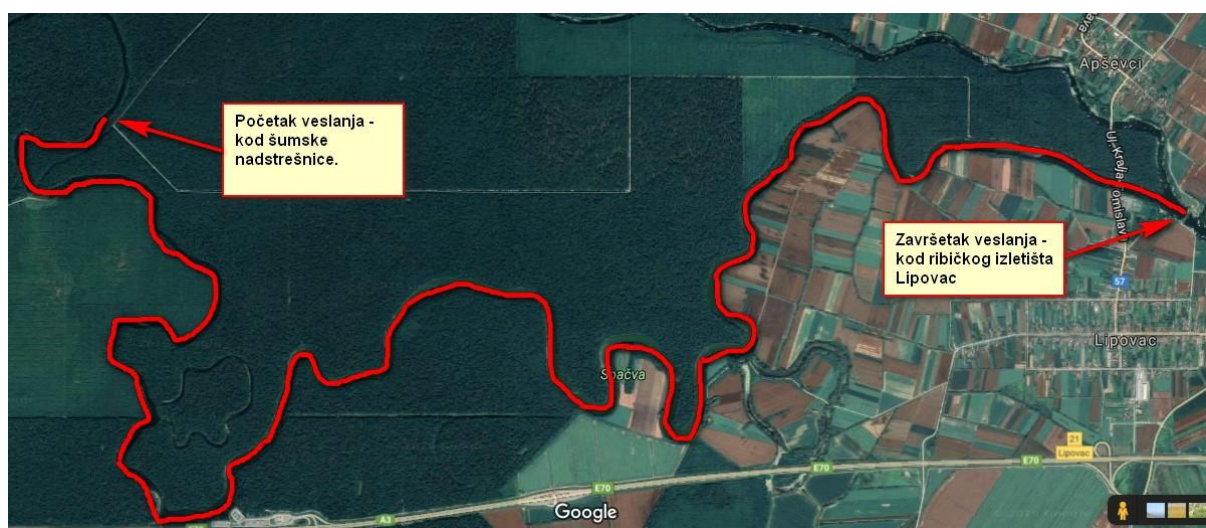

Kao i veslačke rute:

- Virovi (u okruženju BEC-a);
- Bosut;
- Spačva.

- U trenutku izrade ove studije izrađen je elaborat veslačkih i biciklističkih ruta koji će prikazivati rute, prilaze, tehničke podatke, zanimljivosti, odmorišta, turističku ponudu okruženja te za realizaciju staza preostaju sljedeće aktivnosti:
 - Savjetovanje prilikom nabavke opreme za ove aktivnosti;
 - Educirati vodiče;
 - Savjetovanje prilikom osmišljavanja programa za posjetitelje koji uključuju ove sadržaje.

4. Ostali sadržaji za posjetitelje

- Na 30 poučnih stajališta, 4 razgledišta i 2 čeke, koristit će se AR tehnologija (augmented reality - proširena stvarnost) koja će omogućiti posjetiteljima individualno istraživanje područja putem aplikacije „Istraži, ponesi sa sobom“;
- Posjetitelji će opremu (8" tablet sa slušalicama) moći iznajmiti u Centru i ponijeti sa sobom u obilasku prirode na poučnim stazama oko Centra;
- Info edukacijske ploče bit će postavljene duž staza i predstavljat će primarne AR točke s kratkim informacijama o biljnim i životinjskim vrstama ovoga područja;

- Aplikacija ima i element igre koji se sastoji u sakupljanju što većeg broja AR sadržaja (biljaka, životinja, lišća, otisaka, gljiva u njihovom prirodno staništu), a koristit će se i za nastavu;
- U sklopu projekta također će se nabaviti električni turistički brod kapaciteta 50 osoba. Polazišna točka obilazaka tzv. Vodene staze nalazi se neposredno ispred samog objekta Bioekološko edukacijskog centra. Ovim brodom posjetitelji bioekološkog centra vodit će se u izletničko-edukacijske obilazke područja Loža i Virova;
- Za poriv broda koristit će se elektro-propulzija, a na krovu električnog broda nalazit će se solarni paneli;
- Za potrebe manjih grupa do 12 osoba nabavit će se i jedan električni turistički čamac;
- U okviru razvoja posjetiteljskih sadržaja razvit će se i opremiti tzv. Vodene rute. Budući se Centar nalazi u neposrednoj blizini vodenih površina Virova kroz projekt će se nabaviti kajaci, kanui i čamci i propisana oprema te će se osmisliti i promovirati organizirani i individualni obilazak posjetitelja tzv. vodenih staza kako bi se posjetitelji približili u osobni kontakt s vodnim površinama spačvanskih šuma i njezinim prirodnim bogatstvima;
- Predviđena je nabavka bicikala i propisane opreme kojom će se posjetiteljima omogućiti doživljaj bicikliranja po osmišljenoj biciklističkoj stazi, a predviđa se i nabava tricikla za osobe treće dobi te one koji imaju poteškoća u koordinaciji na biciklu te bicikli s dječjim sjedalicama;
- Na glavnom ulazu u zgradu Bioekološko edukacijskog centra Virovi bit će postavljen sustav za evidenciju posjetitelja.

2.2.2. Inicijalne tržišne i poslovne pretpostavke

- Inicijalne tržišne i poslovne pretpostavke projekta temelje se na Studiji izvodljivosti s analizom troškova i koristi za projekt „Vrata Spačvanskog bazena“ – Izgradnja i opremanje Bioekološko-edukacijskog centra Virovi iz travnja 2017. godine;
- Procjena broja posjetitelja je izvršena u usporedbi sa stanovništvom Vukovarsko-srijemske županije (6% ukupnog broja stanovnika Županije u prvoj godini operacija), tj. 3.500 osoba;
- U studiji se pretpostavlja da će 50% posjetitelja biti djeca i studenti, od kojih će 80% doći u sklopu škole u prirodi. Odrasli i umirovljenici činiti 30%, odnosno 20% ukupnih posjetitelja, od čega će 80% umirovljenika doći u grupama;
- Nadalje se očekuje da će 10% odraslih posjetitelja doći u organiziranim grupama od minimalno 10 osoba te se očekuje da će 20% grupa činiti strani posjetitelji;
- U studiji se očekuje udvostručenje broja posjetitelja u drugoj godini poslovanja, odnosno blaže stope rasta do 2023, otkad se, konzervativno, ne očekuje dalji rast broja posjetitelja,;
- U tablici je prikazan očekivani broj posjetitelja prema godinama:

Projekcija broja posjetitelja Bioekološko-edukacijskog centra Virovi

Godina	1 2017.	2 2018.	3 2019.	4 2020.	5 2021.	6 2022.	7 2023.	8 2024.	9 2025.	10 2026.
Odrasli	0	0	1.050	2.100	2.520	2.646	2.725	2.725	2.725	2.725
Djeca i studenti	0	0	1.750	3.500	4.200	4.410	4.542	4.542	4.542	4.542
Umirovljenici	0	0	700	1.400	1.680	1.764	1.817	1.817	1.817	1.817
UKUPNO	0	0	3.500	7.000	8.400	8.820	9.085	9.085	9.085	9.085
Stopa promjene	-	-	-	100%	20%	5%	3%	0%	0%	0%

Izvor: Studija izvodljivosti s analizom troškova i koristi za projekt „Vrata Spačvanskog bazena“ – Izgradnja i opremanje Bioekološko-edukacijskog centra Virovi

- Sljedeće su tržišne pretpostavke uzete u planu prihoda koje se odnose na procjenu broja različitih segmenata posjetitelja:
 - ULAZNICE ZA MULTIMEDIJALNI SVIJET
 - ODRASLI: cijena od 10 kuna, broj posjetitelja se kreće od 1.050 u 2019. do 2.700 u 2026. godini;
 - DJECA I STUDENTI: Cijena od 5 kuna, broj posjetitelja se kreće od 350 u 2019. do 900 u 2026. Brojke su manje u odnosu na projekciju broja posjetitelja iz tablice jer se

- pretpostavlja da će 80% djece doći u okviru organiziranog dolaska programa škole u prirodi;
- **UMIROVLJENICI:** Cijena od 5 kuna, broj posjetitelja se kreće od 700 u 2020. (brod će biti u funkciji od kolovoza 2020.) do 1.800 u 2026.
 - **VOŽNJA ELEKTRIČNIM TURISTIČKIM BRODOM**
 - **CIJENA KARTE:** 40 kuna za odrasle i 15 kuna za djecu i umirovljenike;
 - Brod je funkciji od 76 dana godišnje u 2020. do 110 dana u 2026. Brod ostvaruje 2 do 5 vožnji dnevno, vožnje su češće tijekom ljetnih mjeseci s vrhuncem u lipnju, dok se tijekom promatranog razdoblja ne predviđa rad broda u siječnju, veljači i prosincu;
 - Na temelju navedenih parametara može se zaključiti da je u inicijalnim projekcijama pretpostavljeno da broj posjetitelja koji će dnevno koristiti brod neće premašiti 250.
 - **EDUKATIVNI PROGRAMI**
 - Odnosi se na 80% posjetitelja iz kategorije djeca i studenti, od kojih će svi imati organizirani ručak u Bioekološko-edukacijskom centru Virovi;
 - Pretpostavlja se i da će 80% umirovljenika i 10% odraslih posjećivati centar u okviru vođene poludnevne ture koja će u prosjeku imati 10 osoba;
 - Dodatno se pretpostavlja i da će svaki odrasli gost biti korisnik team building usluga.

2.2.3. Analiza prostora i prostornih mogućnosti projekta

PODRUČJE ŠIREG OBUHVATA PLANA

GRAD OTOK

- Grad Otok jedna je od jedinica lokalne samouprave u sastavu Vukovarsko-srijemske županije, županije smještenoj u međurječju između Save i Dunava na krajnjem istoku Republike Hrvatske;
- Sam grad Otok smješten je u središnjem dijelu bosutske nizine koja obuhvaća južni posavski dio istočnohrvatske ravnice, a prostire se na površini od 136,15 km²;
- Radi se o prostornoj cjelini koja je na sjeveru omeđena rubovima đakovačkog i vukovarskog prapornog ravnjaka, na jugu rijekom Savom, dok su zapadna i istočna granica određene pejzažnim razlikama rubova nizina prema susjednim krajevima;
- Stoga ne čudi da se radi o području sa specifičnim ravničarskim reljefom te vrlo malim visinskim razlikama koje dodatno naglašavaju pretežno panonska obilježja i izraziti nizinski karakter tog područja.

SPAČVANSKI BAZEN

- Spačvanski bazen zauzima više od 40.000 ha i predstavlja najveći šumski bazen nizinskih poplavnih šuma s hrastom lužnjakom u Hrvatskoj;
- U Republici Hrvatskoj šumski kompleks Spačve predstavlja petinu svih lužnjakovih šuma, a u Europi Spačva spada među najveće cjelovite hrastove šume, te je ona više od dva puta veća od glasovite hrastove šume Fontainebleau (površine 16 885 ha) u Francuskoj;
- Samo područje smješteno je na krajnjem istoku kontinentalne Hrvatske, uz donji tok rijeke Save i uz granicu s Republikom Srbijom;
- Spačvanski prostor obuhvaća dio prisavske holocene naplavne bosutske nizine, koja se postupno uzdiže na jugu prema Savi, a na sjeveru prema Vukovarskom ravnjaku, a šume hrasta lužnjaka zauzimaju dolinski krajolik nizine i obodne terase;
- Čitav prostor Spačve bogat je podzemnom vodom ali i značajnim dotokom površinskih voda, te je upravo zbog intenzivnog dotoka površinske i podzemne vode omogućen razvoj bujne i bogate vegetacije. Pri tome, veći dijelovi šume poplavljani su tek u ekstremnim situacijama;
- Sam Spačvanski bazen nastao je nasipavanjem prašine donesene vjetrom i riječnim nanosima u pleistocenu te je tako nastala ravnica koju su konačno oblikovale erozije većih i manjih rijeka;

- Geološku podlogu predstavljaju aluvijalni nanos zastupljen u šljuncima, pijescima, zaglinjenim muljem te glinama i ilovačama te je prisutna velika heterogenost u horizontalnom i vertikalnom profilu, izražena izmjena slojeva različite granulacije i boje od sive, sivosmeđe, smeđe i crnkaste;
- Zato ovo zaštićeno područje karakterizira specifičan mikroreljef koji se sastoji od bara, nizina (niza) i uzvisina (greda). Nize su uže ili šire depresije, koje su samostalne ili međusobno povezane, dok grede predstavljaju ocijedite i suše mikrouzvisine;
- Šume Spačvanskog bazena nalaze se na području u kojem prevladava umjereno kontinentalna klima, a prema indeksu efektivnosti oborina pripadaju subhumidnoj klimi;
- Spačva obiluje površinskim i podzemnim vodama s obzirom da je riječ o prirodnoj retenciji koja može primiti i do 18 milijuna m³ vode za vrijeme visokih vodostaja Save;
- Od završetka nasipa na Savi 1932. godine, izostale su i redovne godišnje poplave ovog područja, što je imalo ogromni utjecaj na režim površinskih i podzemnih voda;
- Najpoznatije rijeke ovog područja se Spačva, po kojoj je nazvana cjelokupna šuma, Bosut, Studva, Brežnica, Rabra, Lubanj, Koritanj;
- U Spačvi se nalaze brojni kanali i bare poput Deš bare, Široke bare, Lovačke bare itd;
- Općenito, unutar Spačvanskog šumskog bazena postoje dva sliva:
 - Sliv vodotoka Spačve, koja prima manje vodotoke Brižnicu, Koritanj, Lubanj, Virove, Rabru i Drenovu;
 - Sliv vodotoka Studve, koja prima manje vodotoke Smogve i Smogvice.
- Područjem Spačvanskog bazena gospodari sedam od dvanaest šumarija Uprave šuma Vinkovci. Tih sedam šumarija gospodari s dvanaest gospodarskih jedinica, od čega šumarija Otok obuhvaća gospodarske jedinice Otočke šume i Slavir;
- Šume Spačvanskog bazena su krajem 19. i početkom 20. stoljeća razdijeljene prosjekama po razmacima od 758 metara te su tako nastali odjeli, table površine od 100 katastarskih jutara, odnosno 57,50 hektara obuhvaćeni u šumsko gospodarskim jedinice u kojima se šumama održivo gospodari na temelju šumsko gospodarskih osnova koje se izrađuju za period od 10 godina i to tako da se osnove pojedinih gospodarskih jedinica sukcesivno obnavljaju nakon isteka njihove važnosti;
- Područje spačvanskog šumskog bazena prirodno je stanište brojnim životinjskim vrstama;
- Oko poplavnih šuma hrasta lužnjaka nalaze se malene pašnjačke površine koje predstavljaju hranilišta i odmorišta za brojne ptice kao što su bijela roda, crna roda, bijela čaplja, crna liska, siva čaplja, divlja patka, orao ribič, golub grivnjaš te orao štekavac. Također se u sklopu spačvanskog šumskog bazena mogu pronaći vidre, lisice, divlje svinje, srne, jeleni, zec, fazan, jarebica i ostalo.

PODRUČJE UŽEG OBUHVATA PLANA

- Uži obuhvat se primarno odnosi na posebni šumski rezervat Lože te planirane poučne staze s budućim potencijalnim stajalištima, planiranu poučnu stazu Virovi sa svojim razgledištima – vidikovcima, planiranu vodenu rutu poučne staze, bioekološko edukacijski centar u izgradnji, arheološko nalazište Virgrad i rutu konjskom zapregom;
- Svi navedeni prostorni elementi i područja činiti nerazdvojivu cjelinu što se tiče korištenja i posjećivanja, treba ih sve zajedno tretirati kao uži obuhvat.

POSEBNI REZERVAT ŠUMSKE VEGETACIJE "LOŽE"

- Posebni rezervat šumske vegetacije Lože se nalazi južno od Grada Otoka na udaljenosti od oko 7,5 km, te oko 7 km sjeveroistočno od sela Bošnjaci između asfaltirane ceste „Pavelić drum“ sa zapadne strane, vodotoka Virovi sa južne i istočne strane, te VII. prosjeke sa sjeverne strane;
- Sastojine posebnog rezervata šumske vegetacije prostiru se u širem smislu riječi na dijelu velike Panonske ravni, točnije dio su posavske nizine na nadmorskoj visini 78 do 82 metra;
- Lože su pod zaštitom od 1975. godine. Sam rezervat prostire se na površini od 100 ha i predstavlja jedan od zadnjih ostataka nekadašnjih nepreglednih slavonskih šuma;

- Na području rezervata nalazi se stara slavonska hrastova šuma sa stablima impozantnih dimenzija, od kojih su neka viša od 40 m;
- Osim hrasta lužnjaka, u ovom posebnom rezervatu također su zastupljeni grab, klen, poljski jasen, žestilj, vez, nizinski brijest i druge vrste;
- U posebnom rezervatu šumske vegetacije Lože zastupljene su sljedeće biljne zajednice:
 - Tipična šuma hrasta lužnjaka i običnog graba;
 - Šuma hrasta lužnjaka s velikom žutilovkom i žestiljem;
 - Šuma hrasta lužnjaka s velikom žutilovkom i rastavljenim šašem.
- U ne tako davnoj prošlosti ovo područje je često bilo plavljeno. Izgradnjom savskog nasipa, regulacijom glavnih tokova i izgradnjom kanala znatno se izmijenio vodni režim (nadzemne i podzemne vode), što je znatno utjecalo na ekološke i biološke značajke ovih šuma;
- Geološka podloga na kojoj su se neposredno razvila tla ovog dijela posavske ravnice, čine aluvijalni nanosi iz kvartara. Ti su nanosi u donjem toku rijeke Save sastavljeni pretežno od zaglinjenih pijesaka, ilovača, muljeva i praškastih materijala;
- Podzemna voda je u aluvijalnim nanosima relativno visoka, te svojim kapilarnim gibanjem prema površini ima veliki utjecaj na razvoj vegetacije;
- U Posebnom rezervatu šumske vegetacije Lože je zastupljeno Močvarno glejno tlo (euglej) – hipoglej na cijeloj površini.
- U samom rezervatu nisu dozvoljene radnje poput branja i uništavanja biljaka, uznemiravanja, hvatanja i ubijanja životinja, unošenja stranih vrsta, melioracijskih zahvata, a koje bi mogle narušiti njegova svojstva;
- Zahvaljujući očuvanosti izvornih obilježja, posebni rezervat je namijenjen znanstvenim istraživanjima i edukaciji te je u njemu postavljena trajna ploha u okviru programa UNESCO „Čovjek i biosfera“ (MAB). Zaštitu je potrebno provoditi do 200 godina starosti ili dulje ukoliko je sastojina vitalna i zdrava.

VODOTOK VIROVI

- Područje „Virovi“ obuhvaća dio vodotoka rječice Virovi s lijeve i desne obale od mosta kod šume Lože pa nizvodno do izlaska iz šume kod gospodarske jedinice Slavir;
- To je vodotok koji gotovo cijelim svojim tokom prolazi kroz područje šumskog bazena Spačva (preko 70% vodotoka je uokvirano šumom);
- Virovi skupljaju vodu iz šuma u području Bošnjaka i Otoka, dugi su 18.380 m, široki oko 60 m, dubine 2-7 m, no u biološki najinteresantnijim zonama Ralje i Živačine širina im iznosi i više od 100 metara;
- Važnu ulogu u vodostaju Virova imaju podzemne vode koje se kreću na dubini 1,75-2,75 metara zbog čega nikad ne presušuju. Stoga su i Virovi najvjerojatnije dobili naziv po prirodnom fenomenu izvorišta (vira);
- Voda u Virovima je bistra u površinskom sloju, dok su dublji slojevi sivo-zeleni zbog otopljenih minerala i planktona te jako izraženog procesa zarašćivanja ovog staništa makrofitnom vegetacijom. Slivna površina je 79 km² i gravitira vodotoku Spačva;
- Vodotok Virovi sastavni je čimbenik suvislog sustava hidroloških uvjeta i biotopa koji odražavaju unutarnji dinamični sustav raznolikih ekoloških odnosa i međutjecaja;
- Središnji pretežni dio vodotoka je bez vegetacije, a u rubnim dijelovima se pojavljuje karakteristična „vegetacija voda“ (lopoč, alba, lokvanj, vodena leća, dvornik, žabnjak, ljutić);
- U predjelu Živačane pridolaze zajednice trske, rogoza, šaš i dr;
- Zahvaljujući bujnoj vegetaciji u vodi Virova nalaze se raznovrsni kukci koji služe kao hrana brojnim ribama i drugim životinjama;
- Ovdje žive ribe nizinskih voda - šaran, linjak, štika, som, karas, sunčani karas, bjelica, deverika, žutooka i čikov;
- Među pticama najčešće vrste su crna i bijela roda, bijela čaplja, liska, siva čaplja, patka gluhara, golub grivnjaš i orao štekavac. Sisavci su zastupljeni strogo zaštićenom vrstom – vidrom;
- Šumska struktura uokviruje vodotok Virovi i prostorno dominira krajobrazom;

- Virovi su značajni krajobraz zaštićen od 1999. godine. Od potoka i rijeka Virovi se razlikuju specifičnim hidrodinamičkim, geološkim, klimatskim, fizičko-kemijskim i biološkim osobinama;
- Tijekom većeg dijela godine Virovi imaju odlike močvare što je vidljivo iz močvarne vegetacije u priobalnom pojasu;
- S druge strane, uslijed obilnih oborina tijekom proljeća i jeseni, vodostaj znatno naraste zbog čega Virovi uspostavljaju prirodnu protočnu vezu s rijekom Spačvom, a preko nje s Bosutom i Savom, poprimajući pri tome obilježja sporotekuće rječice;
- Zbog velikih se količina Virovi tijekom proljetnih mjeseci izljevaju na šumske površine te na pašnjak Čistine, najpoznatije prirodno mrijestilište šarana na području istočne Hrvatske;
- Okruženi su šumom hrasta lužnjaka, a zbog izvrsnih se genetskih svojstava žir s obale Virova šalje kao sjemenski materijal po cijeloj Europi, što zasigurno ukazuje na biološku vrijednost ovog ekosustava;
- Općenito, flora i fauna Virova nalikuju onoj u Kopačkom ritu.
- Lokalitet Virovi dio je Spačvanskog bazena odnosno ekološke mreže Natura 2000 i to:
 - Područje očuvanja značajna za ptice (POP) HR1000006 Spačvanski bazen;
 - Područje očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (POVS) HR2001414 Spačvanski bazen.

VIRGRAD

- Nekadašnja utvrda podignutoj u 14. i 15. stoljeću radi obrane od Turaka čiji se arheološki ostatci nalaze uz vodotok Virova;
- Virgrad je kasno srednjovjekovno arheološko nalazište, a karakterizira ga smještaj uz vodu i obrana pomoću obrambenog sustava koji se sastoji od zemljanih nasipa i opkopa punjenih vodom;
- Danas je lokalitet zaštićeno nepokretno kulturno dobro te turističko izletište;
- Nalazi se na sjecištu puteva - ŽC Otok - Bošnjaci (SI-JZ) i tzv. Šumarske ceste (JI) koja dolazi direktno od čvora Spačva - izlaz na AC, te lokalne ceste koja vodi prema ŽC Županja-Vinkovci (SZ);
- S obzirom da se nalazi u blizini sadržaja BEC-a, Loža Virova, tu je koncentracija više vrijednih sadržaja te je zato najveća edukativna vrijednost. Utvrda je zapuštena i danas se u prostoru iščitavaju samo obrisi nekadašnje utvrde.

2.2.4. Analiza stanja infrastrukturnih sustava

PROMETNA INFRASTRUKTURA – ŠIRI OBUHVAT

PROMETNI PRAVCI NA PODRUČJU GRADA OTOKA	
AUTOCESTA	11 km od Otoka izlaz na AC Zagreb - Beograd
DRŽAVNE CESTE	DC 537 Vukovar - Slakovci - Otok - Vrbanja - Drenovci – Gunja
ŽUPANIJSKE CESTE	ŽC 4172 Vinkovci - Privlaka - Otok - Vrbanja - Gunja ŽC 4223 Otok - Bošnjaci ŽC 4224 Otok - Nijemci
LOKALNE CESTE	LC 46058 Slakovci - Otok
ŽELJEZNIČKA PRUGA	I. reda Vinkovci - Drenovci - državna granica - Brčko

- Područjem Vukovarsko-srijemske županije prolaze važni kopneni i riječni putevi koji se ukrštaju s međunarodnim prometnim pravcima od istoka prema zapadu uz rijeku Dunav te od sjevera preko rijeke Save prema Jadranskom moru;
- Zahvaljujući središnjem položaju u bosutoj nizini, područje grada Otoka odlikuje povoljan geoprometni položaj. Područjem grada Otoka prolazi jedan od glavnih pravaca razvoja Vukovarsko-srijemske županije, a riječ je o tzv. Šokačkoj magistrali, poprečnog smjera, na relaciji Vukovar-Otok-Spačva Vrbanja-Drenovci-Gunja;
- Važno je napomenuti da Grad Otok ima izravni izlaz na cestovni paneuropski koridor X (autocesta Zagreb – Beograd) koji je udaljen svega 11 km od središta grada;
- U komunikacijskom je smislu područje grada Otoka preko Privlake povezano s Vinkovcima, a preko Vrbanje, Drenovaca i Gunje s BiH. Također, cestovni pravci od Otoka preko Komletinaca vode do općine Nijemci i dalje prema Srbiji, preko Bosuta do Slakovaca smještenih u općini Stari Jankovci, što je najbliži put od Vukovara, te na zapadu do državne ceste Vinkovci-Županja;
- Područjem grada Otoka prolazi željeznička pruga I. reda na relaciji Vinkovci-Drenovci-državna granica-Brčko. Grad Otok je i administrativno središte za susjedne općine (Nijemci i Privlaka).

PROMETNA INFRASTRUKTURA - UŽI OBUHVAT

- Do prostora užeg obuhvata sa sjeveroistoka od Otoka dolazi županijska cesta ŽC 4223 od Otoka koja dalje nastavlja prema Bošnjacima i Županji. Jugoistočno od užeg obuhvata je lokalna cesta s izlazom na AC, a sjeverozapadno lokalna cesta koja se spaja na ŽC Županja – Vinkovci;

PROMET U MIROVANJU

- Parkirališne potrebe za posjetitelje riješit će se na javnom parkiralištu „Odmorišta Virovi“, koje će se graditi u sklopu rekonstrukcije županijske ceste ŽC 4223: Otok (D537) - Bošnjaci (D214);
- Bioekološko-edukacijski centar imat će 16 komercijalnih parkirališnih mjesta, odnosno 8 parkirališnih mjesta za osoblje.

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA – ŠIRI OBUHVAT

- Naselja Otok i Komletinci imaju izgrađenu vodoopskrbnu mrežu, koja se opskrbljuje vodom regionalnog vodovoda;
- Vodoopskrbni sustav naselja Otok baziran je na dva izvorišta vode i to: vodocrpilište "Skrotinci" (izdašnost oko 12 l/s) i vodocrpilište "šumarija Otok" (izdašnost oko 6 l/s), dok se vodoopskrba naselja Komletinci bazira na zahvatu vode na vodocrpilištu "Livade Komletinci", izdašnosti oko 10 l/s;
- Stanje u odvodnji otpadnih voda je loše jer je odvodnja riješena samo djelomično u naselju Otok (pokriveno samo 10 - 12% potreba i to bez uređaja za pročišćavanje otpadnih voda), dok naselje Komletinci nema izgrađen sustav za odvodnju otpadnih voda;
- Stanovnici otpadne i sanitarne vode rješavaju putem septičkih jama što je opasno za podzemni vodonosnik i ugrožava okoliš;
- U tijeku je realizacija projekta aglomeracije - poboljšanje sustava odvodnje u sklopu kojeg će sva domaćinstva u Otoku i Komletincima biti priključena na sustav odvodnje te dalje na izgrađeni pročištač otpadnih voda;

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA – UŽI OBUHVAT

- Područjem obuhvata ne prolaze nikakve trase komunalne infrastrukture;
- Projektom BEC-a predviđene su neovisni, djelomično samoodrživi instalacijski sistemi, i to:
 - VODA - zdenac s crnim postrojenjem i sustavom za pročišćavanje vode;
 - ODVODNJA - kroz biološki pročištač u zemljani recipijent;
 - STROJARSTVO - grijanje - kotao na pelete s dimnjakom + plinski kondenzacijski bojler, hlađenje - apsorpcijski uređaj na UNP, PTV (priprema tople vode) solarnim kolektorima, kuhanje na UNP, ventilacija – rekuperatori;
 - ELEKTROINSTALACIJE - plinski elektroagregati proizvode el.energiju za vlastite potrebe, elektronička komunikacijska infrastruktura spojena na postojeću;
 - Projektom poučnih staza nije planirana ugradnja potrošača vode, odnosno sanitarne opreme.

2.2.5. Analiza turističke aktivnosti u širem obuhvatu projekta

- S 1.985 stalnih postelja, 83 tisuće dolazaka i 136 tisuća noćenja, Vukovarsko-srijemska županija spada u red turistički bolje razvijenih kontinentalnih županija u Hrvatskoj;
- Vukovar i Vinkovci ostvaruju više od 85% svih noćenja, a 83% posjetitelja čine domaći gosti;
- Sljedeće su ključne atrakcije i resursi Vukovarsko-srijemske županije:

KULTURNI I POVIJESNI TURIZAM

ARHEOLOŠKA NALAZIŠTA - Arheološki lokalitet Vučedol, Kolijevka Europe - Vinkovci - cijeli grad arheološki zaštićena zona A odnosno B, ukupne površine 600ha.

SREDNJOVJEKOVNE CRKVE I SVETIŠTA - Srednjovjekovna jezgra Iloka, Dvorac Odescalchi, Orkva sv. Ivana Kapistrana, Ilok Orkva sv. Ilije na Meraji, Vinkovci, Orkva sv. Petra i Pavla - Šaregrad, itd.

GRADSKE ZNAMENITOSTI - Gradske znamenitosti Vukovara, Vukovarski Vodotoranj, Dvorac Eltz, Rodna kuća Lavolsava Ružičke, Čardak u Županji, Barokna jezgra Vinkovaca

MUZEJ I USTANOVE - Gradski muzej Vinkovci, Ovčara i groblje branitelja, Muzejski prostor – mjesto sjećanja, Spomen dom hrvatskih branitelja Vukovar, Memorijalni muzej Domovinskog rata, Muzej vučedolske kulture, Rodna kuća Ivana Kozarca, Zavičajni muzej Stjepan Gruber u Županji

Izvor: HD Consulting na osnovi podataka TZ Vukovarsko srijemske županije

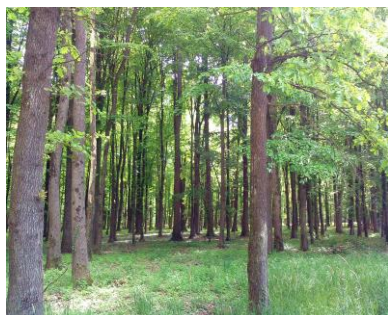
PRIRODNE ATRAKCIJE

SPAČVA - najveća cjelovita šuma hrasta lužnjaka u Hrvatskoj, površina: 40.000 hektara.

KUNJEVCI - uzgajalište divljači

ADRENALINSKI PARK U ČERNI - Park se nalazi u vlasništvu obitelji Rimac iz Černe, investicija oko milijun kuna; zoo, dva jezera s deset tona šarana u kojima je moguće i pecanje, viseći most, fitness sprave za vježbanje na otvorenome, tereni na otvorenome, prostor za paintball, prostor za stolni nogomet, itd.

CENTAR ZA PROMATRANJE PTICA NIJEMCI - preko 100 vrsta ptica, sufinanciran od strane Europske unije i povezan s biciklističkom stazom Srijem

Izvor: HD Consulting na osnovi podataka TZ Vukovarsko srijemske županije

OSTALE ATRAKCIJE

BICIKLISTIČKE RUTE - *Biciklistička ruta Srijem* povezuje južno područje Vukovarsko-srijemske županije sa sjeveroistočnim dijelom, a nadovezuje se na postojeću međunarodnu Dunavsku biciklističku rutu koja je dio puta Eurovelo 6.

Biciklistička ruta Srijem povezuje južno područje Vukovarsko-srijemske županije sa sjeveroistočnim dijelom, a nadovezuje se na postojeću međunarodnu Dunavsku biciklističku rutu koja je dio puta Eurovelo 6.

AKTIVNOSTI NA VODI - kupališta, ribolov, brodovi na vodi

LOV - Spačva i Kunjevci

MANIFESTACIJE - Šokačko sijelo, DORF, Otočko proljeće, Dan grada Vukovara, Vubass Oper Air Festival, MEĐUNARODNA DUNAVSKA REGATA, Vukovar Film Festival, Vinkovačke jeseni, Dan sjećanja na žrtve Vukovara, Borova naselja, ovčare, itd.

ETNO - zaštićena nematerijalnih kulturnih dobara - Bečarac, priprema tradicijskog slavonskog kulena/ kulina, tradicijski obrt za preradu vune i izradu odjevnih predmeta, tradicijski obrt izrade slavonsko-srijemskih šokačkih šešira Stanka Ištokovića iz Ivankova, tradicijski obrt izrade slavonsko-srijemskih suknarskih odjevnih predmeta Stjepana Belića iz Antina (Vinkovci), umijeća izgradnje i sviranja gajdi i duda u istočnoj središnjoj Hrvatskoj, umijeće izrade slavonskog kožnog prsluka, itd.

TEMATSKÉ RUTE - Idemo u Srijem, Iločka vinska cesta, Cesta Zlatne niti, itd.

Izvor: HD Consulting na osnovi podataka TZ Vukovarsko srijemske županije

- Turizmom Županije upravlja Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije, od lokalnih jedinica osnovane su još TZ Vukovar, TZ Vinkovci, TZ Županja i TZ Ilok;
- Turistička aktivnost temelji se uglavnom na događajima i lokalnom/regionalnom tržištu, dok se po uzoru na druge panonske regije najveći potencijal nalazi u razvoju i brendiranju poljoprivrede više dodane vrijednosti, gastronomiji, ruralnom turizmu, a kasnije i kapitalnim projektima poput golfa, wellness i vinskih hotela;
- Grad Otok trenutno nema smještajnih, niti ozbiljnijih ugostiteljskih kapaciteta, te na interaktivnoj mapi TZ Vukovarsko-srijemske županije nema označenih atrakcija na području grada.

2.2.6. Tržišni potencijal i ciljani segmenti

- Tržišne projekcije iz Studije izvodljivosti s analizom troškova i koristi za projekt „Vrata Spačvanskog bazena“ – Izgradnja i opremanje Bioekološko-edukacijskog centra Virovi iznesene su u poglavlju 2.2.2. *Inicijalne tržišne i poslovne pretpostavke;*
- Načela kojima su se vodile tržišne projekcije su sljedeća:
 - Većinu gostiju Bioekološko-edukacijskog centra činit će grupe djece u okviru škole u prirodi;
 - 10% odraslih gostiju činit će team building grupe, a 80% umirovljenika činit će također grupe;
 - Pretpostavlja se da će 80% svih gostiju činiti oni iz Vukovarsko-srijemske županije, a u prvom je godini cilj ukupnih posjetitelja postavljen na 6% stanovništva Županije;
 - Pretpostavlja se udvostručenje broja posjetitelja u drugoj godini, rast od 20% u trećoj, 5% u četvrtoj, 3% u petoj te konstantni broj posjetitelja nadalje.
- Studija naglašava konzervativan pristup u procjeni tržišnog potencijala, a s aspekta upravljanja postavlja se pitanje kompatibilnosti ciljanih tržišnih segmenata – grupe djece, odrasli (prije svega team building grupe), umirovljenici, kao i daljeg razvoja samog proizvoda;

- Pretpostavke zanemaruju tranzit kao izvor tržišnog potencijala, što je u nesuglasju s nalazima studije TOMAS - Nacionalni parkovi i parkovi prirode 2006. - Stavovi i potrošnja posjetitelja nacionalnih parkova i parkova prirode u Hrvatskoj prema kojoj u takve parkove 38% gostiju dolazi iz tranzita;
- Prema izvještaju Hrvatskih cesta iz 2017. godine, prosječan dnevni promet autocestom A3 kod čvora Spačva iznosi oko 7.000 vozila, odnosno 11.500 vozila ljeti. Na godišnjoj razini radi se o 2,56 milijuna vozila;
- Dodatno je važno napomenuti a uz ukupnu duljinu autoceste A3 manjka kvalitetnih odmorišnih i gastronomskih sadržaja koji mogu činiti značajan tržišni potencijal za dalji razvoj prostora Spačvanskog bazena, s obzirom na njegov prometni položaj;
- U školskoj godini 2018. / 2019. u osnovnim školama Vukovarsko-srijemske županije bilo je ukupno 12.629 djece, što znači da je inicijalna procjena u prvoj godini poslovanja obuhvaća 14% sve školske djece Županije, odnosno 36% u godini stabilnih projekcija (treća godina poslovanja);
- Prema analizi recentnih turističkih trendova prikazanih u *Strategiji razvoja odredišta prirodne baštine* tržišna potražnja za odredištima prirodne baštine globalno je u snažnom porastu, a osobito raste potražnja za ekološki održivim oblicima smještaja, što je i sve značajniji element izbora destinacije;
- Posljedično, prosječna godišnja stopa rasta broja posjetitelja je za nacionalne parkove u razdoblju 2011. do 2018. iznosila 9,3%, a za parkove prirode u razdoblju od 2011. do 2017. 3,1%. Međutim, valja napomenuti da su godišnje stope jače rasle prema kraju razdoblja, kao i da je planska i projektna inicijativa na nacionalnoj razini jače orijentirana na parkove prirode i druga zaštićena područja s obzirom na relativno mali broj nacionalnih parkova koji su uglavnom već uređeni;
- Promatrajući ukupan tržišni potencijal područja Spačvanskog bazena što podrazumijeva kapacitete i načela već započetih projekata, ali i preostale i neaktivirane dijelove ovog prostora, mogu se dati sljedeće procjene prema tržišnim segmentima, kao i njihovim ključnim potrebama:

ŠKOLSKA DJECA / GRUPE / ŠKOLA U PRIRODI

Broj učenika osnovnih škola u slavonskim županijama i tržišni potencijal projekta						
	I - IV razred	ciljano	tržišni potencijal	V-VIII razred	ciljano	tržišni potencijal
Vukovarsko-srijemska	5.953	15%	893	6.676	30%	2.003
Osječko-baranjska	10.321	5%	516	10.455	10%	1.046
Požeško-slavonska	2.702	5%	135	2.860	10%	286
Brodsko-posavska	5.640	5%	282	5.829	10%	583
	24.616		1.826	25.820		3.917

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada autora

- U gornjoj je tablici prikazan broj učenika osnovnih škola u 4 slavonske županije te pretpostavke mogućeg udjela tržišta koji je najveći za Vukovarsko-srijemsku županiju, odnosno manji za udaljenije županije;
- Procijenjeni broj učenika treba uvećati za škole u prirode koje će biti višednevne pa time povećati broj dana boravka (i noćenja), odnosno za eventualne posjete učenika koji će se ponavljati unutar godine;
- S gornjim pretpostavkama, može se zaključiti da je ukupni tržišni potencijal školske djece **između 10.000 i 15.000 dana boravka** godišnje;
- Ispunjenje procijenjenog tržišnog potencijala ovisi o isporuci proizvoda, odnosno uspješnosti marketinga i komercijalizacije prema ciljnom segmentu školskih skupina, pri čemu je važni odnos i promocija prema resornom Ministarstvu;
- Uz ispravno predviđene i cjenovno pozicionirane usluge namijenjene ovoj skupini posjetitelja u dosadašnjoj projektnoj dokumentaciji Bioekološko-edukacijskog centra Virovi, u oblikovanju i upravljanju uslugama školskim grupama treba voditi računa o sljedećem:
 - Sigurnost djece koja podrazumijeva jasno i višekratno informiranje djece o režimima ponašanja, osiguranje od mogućih rizika (životinje, vodotokovi, ograničenje kretanja kako se djeca ne bi izgubila u velikom prostoru Spačve te druge sigurnosne rizike);

- Upravljanje segmentima u prostoru centra, oko centra i prostorima interpretacije, kako ne bi dolazilo do neželjenih propusta u zadovoljstvu pruženim iskustvom.

ODRASLI POSJETITELJI

- Segment odraslih posjetitelja potencijalno uključuje više podgrupa prema demografskim i karakteristikama životnog stila:
 - Individualni posjetitelji (tranzit, ciljani posjetitelji koji su najčešće gosti posebnih interesa povezani s istraživanjem prirode, biciklisti) ;
 - Obitelji;
 - Parovi (mlađi i stariji);
 - Grupe prijatelja;
 - Organizirane grupe tura (dnevni posjeti ili posjetitelji koji na području ostvaruju noćenje);
 - Team building grupe;
 - Lovci u razdoblju lova;
 - Umirovljenici individualno, u grupama (ture), ili parovima.

Te načinu dolaska:

- Tranzit;
- Ciljani posjetitelji (dnevni te oni koji noće).
- Potencijal tranzitnih gostiju moguće je procijeniti putem udjela postojećeg tranzita (2,56 milijuna vozila u 2017.). Pretpostavi li se da se potencijal kreće između jednog od 10.000 do jednog od 1.000 vozila, dolazi se do 256 do 2.560 vozila godišnje. Uz pretpostavku od dva putnika prosječno po vozilu, dolazimo do 500 do 5.000 potencijalnih tranzitnih putnika godišnje. Potrebno je napomenuti:
 - Riječ je o konzervativnoj procjeni te u slučaju isporuke koncepta koji odgovara potrebama tranzitnih putnika te uključuje kvalitetno i autentično gastronomsko iskustvo uz dobar omjer vrijednosti za novac te smještajne opcije (B&B ili motel), tržišni potencijal je i veći od navedenog;
 - Sadašnji elementi koncepta Bioekološko-edukacijskog centra nisu prilagođeni ozbiljnijem prihvatu tranzitnih gostiju. Međutim, daljim razvojem na prostoru Spačvanskog bazena moguće je u dijelovima s manjim stupnjem zaštite pronaći adekvatnu lokaciju te isporučiti koncept s ugostiteljskom i smještajnom ponudom prilagođenom ovom tipu gostiju.
- Procjenu potencijala ciljanih posjetitelja (dnevni i oni koji noće) s obzirom na moguća ciljna tržišta nije moguće izvršiti na egzaktni način, jer ona u najvećoj mjeri ovisi o isporuci proizvoda i usluga, upravljanju te marketingu i prodaji;
- Relevantni podaci uključuju lokalno stanovništvo Vukovarsko-srijemske županije koje je DZS za 2019. godinu procijenio na 154.371 stanovnika, te regiju koja uključuje još tri razmjerno lako dostupne slavonske županije (Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska) sa sljedećim procijenjenim brojem stanovnika u 2018:
 - Osječko-baranjska županija 277.227;
 - Požeško-slavonska 67.682;
 - Brodsko-posavska 140.072.
- Pretpostavi li se potencijal tržišta godišnjih posjetitelja iz Vukovarsko-srijemske županije na 5% stanovništva, a ostale tri navedene županije na 1% dolazi se do 12.568 posjetitelja;
- Pritom se posve zanemaruju druga tržišta, veći gradovi u Hrvatskoj, pogranična područja BiH i Srbije i međunarodno tržište koji su svi u većoj ili manjoj mjeri prisutni u usporedivim zaštićenim područjima prirode poput Kopačkog Rita i Lonjskog Polja;
- Konačno, u kontekstu razvoja globalnog turističkog tržišta, veće i jednostavnije mobilnosti i dostupa, snažnog porasta potražnje (osobito s istočnih tržišta gdje se rađa novi veliki kontingent srednje klase), gdje područja Srednje Europe, i osobito, Mediterana ostaju glavne mete novih putnika, tržišni potencijal više nije upitan za proizvode dostatne kvalitete. Drugim riječima, tržišni potencijal je danas za većinu turističkih proizvoda uglavnom određen kvalitetom i sofisticacijom proizvoda;
- Sljedeći su osnovni zahtjevi/kriteriji prema skupinama odraslih potrošača:

INDIVIDUALNI POSJETITELJI / TRANZIT

- Jednostavan dostup / dobra označenost koja uključuje informacije o točnoj udaljenost od autocesta i ostalih prometnica;
- Autentična i kvalitetna gastronomska ponuda, dobra vrijednost za novac;
- Jednostavan i dostatan parking;
- Okruženje koje ima izraženiju ambijentalnu vrijednost, mir i mogućnost šetnje / eventualnih dodatnih sadržaja poput interpretacije te eventualne smještajne opcije.

BICIKLISTI, AKTIVNI POSJETITELJI, BACKPACKERI

- Mogućnost samostalnog i neometanog istraživanja prirode;
- Osnovna označenost terena (staze, pravci i sl.)
- Digitalno dostupne informacije (mape, podaci o vrstama, režimima i sl.);
- Primjerena upozorenja o mogućim ograničenjima i pravilima ponašanjima u pojedinim dijelovima područja;
- Primjerene smještajne opcije – B&B, ruralni resorti, hoteli.

TEAM BUILDING GRUPE

- Smještaj i boravak u izoliranim zonama / problem kombiniranja s drugim segmentima posjetitelja;
- Prostor za natjecanja/igre u prirodi (paintball, orijentacija, istraživanje, društvene igre);
- Prikladni smještajni objekti s punom i prilagođenom uslugom;
- Kvalitetna gastronomska ponuda u smještajnom objektu i/ili mogućnost nabave i naručivanja na zahtjev.

LOVCI

- Mogućnost neometanog boravka u netaknutoj prirodi;
- Problematično kombiniranje s drugim segmentima posjetitelja – lovni turizam nužno se odvija u zonama odvojenim od drugih posjetitelja;
- Specifična gastronomija – divljač, mogućnost pripreme ulovljenih životinja;
- Striktne informacije o ponašanju u području, zaštićenim vrstama i lovnim režimima (sezona, lovostaj, itd.);
- Nužan poseban nadzor ove grupe posjetitelja.

OBITELJI

- Veći otvoreni i manji zatvoreni prostori za boravak i igru djece s igralištima i mogućim drugim atrakcijama (npr. životinje) – naglasak na sigurnosti djece;
- Mogućnost čuvanja djece / edutainmenta na zahtjev;
- Dio gastronomske ponude prilagođen djeci;
- Mogućnost obiteljskih aktivnosti – šetnje, iznajmljivanje bicikla, itd.

PAROVI / GRUPE PRIJATELJA

- Gastronomska ponuda, naglasak na izbor vina;
- Smještajne opcije više kvalitete / autentičnosti (ruralni resorti, hoteli);
- Zahtjev za mirom i izolacijom te manja trpeljivost na ostale segmente, ali segment s najvećom kupovnom moći;
- Modularne interpretacije, programi i aktivnosti na zahtjev.

ORGANIZIRANE TURE / GRUPE UMIROVLJENIKA

- Vođenje i animacija dostupna na stranim jezicima;
- Foto točke i suveniri;
- Sigurnost i učinkovitost pružanja usluge;
- Ekonomične opcije smještaja, hrane i pića.

2.2.7. Svodna procjena nosivog kapaciteta

STANDARDI

- Procjena nosivog kapaciteta podrazumijeva analizu nosivih kapaciteta prostora, atrakcija i infrastrukturnih sustava, a služi za upravljanje prostorom i ostvarivanjem tržišnih rezultata, odnosno tržišnog potencijala;
- U svrhu određivanja kapaciteta infrastrukturnih sustava, postojećeg i teoretskog budućeg ovisno o tržišnom potencijalu, koristit će se sljedeće pravila za infrastrukturne sustave i standardi prosječnog opterećenja posjetitelja na infrastrukturne sustave³:
 - PROMET
 - Širina jednosmjerne ceste u zaštićenim područjima prirode: 5m širine, plus branik širine 0.6 m sa svake strane;
 - Širina manje dvosmjerne ceste u zaštićenim područjima prirode: 7.5m širine, plus branik širine 0.8m sa svake strane;
 - Širina glavne dvosmjerne ceste: 9.0m širine, plus branik širine 1.2m sa svake strane.
 - PROMET U MIROVANJU
 - Standard je planiranje jednog parking mjesta na:
 - 0,8 soba u hotelu / B%B / ruralnom resortu (eko etno selo);
 - 2-3 mjesta u javnom restoranu (pri čemu su objekti koji privlače tranzitni promet na donjem rubu raspona i gdje minimalno trećina parkirnih mjesta mora biti za autobuse i kamione);
 - 10 mjesta u hotelskom restoranu;
 - 1 za nekretninske smještajne jedinice poput apartmana ili vile (s dodatnim mjestom za karavan ili drugi automobil).
 - Ukupno potrebno područje koje uključuje mjesta, cirkulacije i ostalo ovisi o konfiguraciji dostupnog prostora. Za standard se obično uzima od 25 do 35 m² po parking mjestu na otvorenom i 30 do 35m² za parking u garaži;
 - Parking preporučljivo mora biti unutar 200-300m, ili maksimalno 500m od turističkih atrakcija ili drugih modaliteta prijevoza.
 - OPSKRBA VODOM
 - Adekvatna opskrba čistom i pitkom vodom mora biti osigurana za turističke zone;
 - Minimalna potrošnja vode po osobi varira po lokaciji i standardno iznosi:
 - Kampovi i dnevni zaposlenici: 50 litara po osobi dnevno;
 - Ne turistička populacija: 100-150 litara po osobi dnevno;
 - Hotelski i destinacijski posjetitelji: 150-170 litara dnevno;
 - Za zone gušćeg smještaja i duljeg zadržavanja posjetitelja minimalna opskrba: iznosi 300-400 litara po turističkom krevetu dnevno.
 - Valja napomenuti da gornja procjena ne uključuje potrebe za hortikulturno uređenje;

Izvor: Manuel Buad-Bovy and Fred Lawson: Tourism & Recreation, Handbook of Planning and Design, second edition, Architectural Press, 1998

- Preporuča se formiranje lokalnog skladištenja koje se obično temelji na ukupnoj potrošnji za 48 sati, što iznosi 1000 litara po turističkom krevetu. Naravno, ako su rezervoari osnovni izvor vodoopskrbe kao što je to trenutno slučaj kod projekta Vrata Spačvanskog bazena, isto nije potrebno.
- OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM
 - Potražnja za električnom energijom izračunata je iz individualnog punjenja priključenih uređaja, zajedno sa faktorom različitosti koji je određen mogućnošću slučajne upotrebe;
 - Za svaku destinaciju, punjenje će ovisiti o puno faktora:
 - Broj ljudi (turista, zaposlenika, stanovnika);
 - Klima (klimatizacijski uređaji i grijanje);
 - Alternativni izvori energije;
 - Za tipičnu destinaciju s umjerenom klimom: 1000 soba (2000 kreveta) i 600 zaposlenih, na potrošačima izmjerena potrebna energija za kuhanje i klimatizaciju će biti oko 3000kW, a s dopuštenim faktorom različitosti od 0.7 (pogreške u mjerenju na realnim potrošačima), potrebna ukupna snaga iznosi 2000kW;
 - Područja najveće potrošnje su:
 - klimatizacijski uređaji - 700kW;
 - sobe za goste - 450kW;
 - restorani i barovi - 300kW;
 - kuhinje i komore - 500kW;
 - praonica - 200kW;
 - topla voda - 40kW;
 - postrojenje - 150kW;
 - prostorije za osoblje - 200kW;
 - bazeni, saune - 130kW;
 - vanjska rasvjeta - 130kW;
 - ostala potrošnja - 150kW.
- KANALIZACIJA I TRETIRANJE KANALIZACIJSKOG OTPADA
 - Kod smještajnih objekata razdoblja najveća potrošnje su obično od 8.00-10.00 i od 16.30- 18.30 sati s protočnošću od 10% od dnevne potrebe;
 - Naravno, točna razdoblja najvećeg opterećenja najviše ovise o radnom vremenu sadržaja unutar turističkih zona;
 - Maksimalna protočnost destinacije, ovisno o lokaciji i klimi će varirati od 0.01 do 0.025 litara po turističkom krevetu u sekundi i potreba za kisikom je obično oko 70 grama po osobi.

PROCJENA NOSIVOG KAPACITETA

- S obzirom na veličinu i konfiguraciju zone interpretacije, ali i ukupnog područja Spačvanskog bazena, raspoloživi prostor ne predstavlja bitno ograničenje nosivog kapaciteta;
- Električna energija važna je za smještaj, restoran i brod te je u komunikaciji s projektantima identificirano da je planirana za slučaj svih sustava u punom kapacitetu;
- Najveće infrastrukturno ograničenje može predstavljati opskrba vodom koja prema procjeni projektanata ne prelazi više od 100 istovremenih korisnika, što bi u ljetnim mjesecima moglo biti granično;
- Puno opterećenje svih atrakcija podrazumijeva:
 - 62 osobe u smještaju;
 - 92 osobe u restoranu;
 - Do 100 osoba na poučnim stazama u sklopu vođenih tura (s obzirom da će biti angažirana ukupno dva vodiča i da je maksimalna veličina grupe 50 osoba);

- 100-200 ostalih posjetitelja na područjima poučne staze Virovi i Virgrada;
 - 25 osoba u multimedijskoj dvorani;
 - 62 osobe na brodovima;
- Svodno se može procijeniti da je ukupan kapacitet zone 400-500 posjetitelja u svim sadržajima u istom trenutku koji će pojedinačno imati različite pritiske na infrastrukturu (najveći oni u smještaju i u restoranu);
- Konačno, treba uzeti u obzir da je riječ o teoretskom proračunu koji neće imati uporište u stvarnoj tržišnoj potražnji, ali i činjenici da bi pritisak na planirane infrastrukturne sustave mogao biti kritičan ako do njega dođe.

3. PLAN UPRAVLJANJA POSJETITELJIMA

3.1. Pristup, načela i ciljevi

Plan upravljanja posjetiteljima za projekt „Vrata Spačvanskog bazena“ iniciran je prije nego što je dovršena izgradnja glavnih atrakcija (prije svega Bioekološko-edukacijski centar Virovi), odnosno prije nego što je zona u pravom smislu tržišno otvorena, a intenzivno posjećivanje području uopće započelo. U tom smislu, izrada ovog plana odvija se u specifičnim uvjetima u odnosu na međunarodne prakse izrađivanja ovakvih planova, ali i Smjernica za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže Ministarstva zaštite okoliša i energetike iz ožujka 2018. godine. Specifičnosti situacije su sljedeće:

- Većina međunarodnih planova, kao i smjernice resornog Ministarstva, temelje se na ideji da se planovi rade na u područjima koja su prethodno otvorena za posjetitelje, i na postojećim iskustvima posjećivanja. To omogućava da se prethodno identificiraju te u planu dokumentiraju prethodna iskustva i potrebe posjetitelja, uticaji posjetiteljskih tokova na okoliš i zaštićene vrste te sve druga saznanja stečena praksom na specifičnom području;
- Smjernice Ministarstva idu u smjeru da se Akcijski plan upravljanja posjećivanjem izrađuje kao poseban dio ukupnog plana Upravljanja zaštićenim područjem, kako bi se dobio integralan i konzistentan dokument. U ovom je slučaju Plan upravljanja područjem izrađen 2013., prije iniciranja projekta „Vrata Spačvanskog bazena“, te nije u analitičkom i provedbenom dijelu mogao predvidjeti sadržaje, lokacije i ciljane segmente posjetitelja.

S obzirom na datost situacije u kojima se izrađuje ovaj plan upravljanja posjetiteljima, primjenit će se sljedeći pristup:

- Među glavnim ciljevima plana upravljanja zaštićenim područjem:
 - Cilj A: Očuvati u povoljnom stanju ciljane stanišne tipove i vrste;
 - Očuvati šume i sve njihove funkcije u povoljnom stanju
 - Očuvati vode i vodne ekosustave u povoljnom stanju
 - Očuvati populacije i rasprostranjenost ciljnih vrsta u dobrom stanju očuvanosti
 - Cilj B: Iskoristiti sve mogućnosti područja kao jedinstvene ekološke cjeline šuma hrasta i graba i poplavnih šuma, koje mogu pridonijeti održivom razvoju okolnih općina i zajednica
 - Održivo gospodarenje šumama i u skladu s propisima
 - Omogućiti održivi lov i ribolov u skladu s propisima
 - Poticati mogućnosti za razvoj rekreacijskog i ekoturizma
 - Promicati znanstveno istraživanje

smatrat će se da je cilja A pretpostavljen cilju B, odnosno da svako planiranje posjećivanja ima ograničenje u očuvanju povoljnog stanja za ciljane stanišne tipove i vrste;

- Iskustva i modeli upravljanja posjetiteljima preuzet će se iz općih praksi upravljanja posjetiteljima u sličnim područjima, ili postaviti generički;
- Pridržat će se one smjernice za izradu Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima iz Smjernica za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže resornog ministarstva (prilog 8.1. Upute za evaluaciju stanja pri izradi Akcijskog plana za upravljanje posjećivanjem u zaštićenom području) koje su primjenjive s obzirom na prethodno;
- Kako je u dioničkim komunikacijama tijekom razrade projekta identificirana lokalna inicijativa za daljom turistifikacijom područja i novim sadržajima, plan će se postaviti na dvije razine:
 - Detaljniji plan upravljanja posjetiteljima za atrakcije i sadržaje koji su izgrađeni, u izgradnji, ili planskoj fazi projektom „Vrata Spačvanskog bazena“ (uži obuhvat);
 - Prijedloge na strateškoj razini koji se tiču turistifikacije ukupnog područja „Spačvanskog bazena“ (širi obuhvat).

Planiranje upravljanja posjetiteljima vodit će se sljedećim načelima:

- Razina ciljanog iskustva posjetitelja prihvaća standard opremanja i isporuke projekta „Vrata Spačvanskog bazena“, odnosno vodi se suvremenim međunarodnim standardima, nasuprot dosadašnjim, više statičnim i pasivnim, praksama pristupa posjetiteljskom iskustvu zaštićenih područja prirode u Hrvatskoj;
- S obzirom na kompleksnost ciljanih tržišnih segmenata projekta „Vrata Spačvanskog bazena“ i njihovog međudnosa na razmjerno malenom području inicijalne turistifikacije, upravljanje posjetiteljima će se elaborirati prema glavnim skupinama i funkcijama upravljanja posjećivanjem (od marketinga preko isporuke iskustva do monitoringa);
- S obzirom na razmjerno poznato zoniranje za uži obuhvat, zoniranje područja više će se koncentrirati na strateški obzor razvoja Spačvanskog bazena, odnosno na prijedloge, lokacije i zahtjeve daljih projekata turistifikacije.

U skladu s prethodnim, pored onih zadanih u natječajnoj dokumentaciji, specifični ciljevi izrade dokumenta su sljedeći:

- Kreirati detaljne upute za upravljanjem posjetitelja te posljedično područjem, zaštitom i javnom ustanovom koja je zadužena za upravljanje sadržajima stvorenim unutar projekta „Vrata Spačvanskog bazena“ (Ustanova Virovi) na način da se:
 - Ni na koji način ne ugroze ciljevi i kriteriji zaštite područja i ciljanih vrsta;
 - Osigura da iskustvo posjetitelja bude na najboljoj međunarodnoj razini za ovakva područja;
 - Osigura održivo i ekonomski isplativo poslovanje što podrazumijeva prethodno izneseni cilj o kvaliteti posjetiteljskog iskustva vitalnim za prihodovnu stranu, ali i racionalna organizacijska rješenja važna za troškovnu stranu;
- Utvrditi kvalitetan strateški okvir daljeg razvoja koji:
 - Dugoročno jača lanac turističke vrijednosti za segmente posjetitelja koji su već ciljani projektom „Vrata Spačvanskog bazena“;
 - Dugoročno planira pravila oblikovanja zone, projekte i sadržaje koji privlače druge segmente s utvrđenim tržišnim potencijalom;
 - Podrazumijeva turističko oblikovanje prostora u skladu s vodećim međunarodnim praksama.

3.2. Zoniranje i iskustveno oblikovanje područja

3.2.1. Zoniranje

UŽI OBUHVAT

- Projekt Bioekološko-edukacijskog centra, kao zamišljeni središnji distributivni i interpretacijski punkt, namijenjen je svim ciljanim skupinama posjetitelja što uključuje grupe školske djece, individualne goste, obitelji, team building grupe te individualne i grupe umirovljenika;
- Staze Virovi i Lože također su namijenjene svim tržišnim segmentima. U prijedlogu *Plana upravljanja okolišem za izgradnju poučne staze "Virovi" i "Lože" u Vukovarsko–srijemskoj županiji* iz 2016. godine na stranici 5 stoji:

„Trasa poučne staze Lože planira se urediti sukladno režimu i uvjetima zaštite Posebnog rezervata šumske vegetacije Lože, a njen obilazak predviđen je u malim grupama i isključivo uz vođenje službene osobe Hrvatskih šuma i djelatnika Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Vukovarsko-srijemske županije ili osobe koju ovlasti JU.“

Te je stoga prije otvaranja zone za posjećivanje i bilo kakvih marketinških aktivnosti konačan režim posjećivanja nužno uskladiti s Javnom ustanovom za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Vukovarsko-srijemske županije.

- U tom smislu, za uži obuhvat nema posebnih pravila prostornog zoniranja s obzirom da je sam projekt postavljen na način da u isto vrijeme na ukupnom potezu borave različiti tržišni segmenti;
- Ukupan proces upravljanja posjetiteljima različitih segmenata koji će biti predstavljen u nastavku (poglavlje 3.3. Proces upravljanja posjetiteljima) vrijedi za obje zone obuhvata.

ŠIRI OBUHVAT

- Predloženi model zoniranja šireg obuhvata, odnosno dulji strateški obzir planiranja turističkog razvoja područja Spačvanskog bazena, temelji se na rješenjima *Strategiji razvoja turizma odredišta prirodne baštine* te poglavlju 2.2.6. *Tržišni potencijal i ciljani segmenti* ovog dokumenta;
- Dugoročno se predlaže formiranje sljedećih iskustvenih zona posjećivanja:
 - **GLAVNA PRISTUPNA TOČKA PROSTORU SPAČVE / TRANZIT**
 - Predlaže se točku formirati na rubnom / kontaktnom području Spačve na cesti Otok – Virgrad s obzirom da ista točka nudi brz i jednostavan pristup s autoceste i time povećava konkurentsku posebnost ispunjenja tržišnog potencijala tranzita, osobito u svjetlu činjenice da na ukupnoj trasi A3 Zagreb – Lipovac trenutno nema usporedivog punkta, niti benzinske crpke s potpunom ugostiteljskom ponudom;
 - Na taj se način omogućava prijem veće količine tranzitnih i rekreacijskih posjetitelja koji mogu, ali ne moraju biti zainteresirani za sve mogućnosti interpretacije i svih drugih turističkih sadržaja na prostoru Spačve;
 - Stoga je točku oportuno formirati na području koje je kontaktno onome koje spada u mrežu Natura 2000, kako bi se izbjegla ograničenja vezana uz režim ponašanja, ali i način raspolaganja zemljištem, odnosno omogućilo se fleksibilnije odnose s potencijalnim zainteresiranim poduzetnicima;
 - Na točki se predlaže formiranja većeg ugostiteljskog objekta (150 - 200 mjesta) na način da djelomično odvojene prostore serviranja namijenjene različitim segmentima posluhuje središnja kuhinja;
 - Ugostiteljska ponuda ovakvih objekata fokusira se na nekoliko prepoznatljivih lokalnih specijaliteta, ali je razmjerno velika zbog potrebe zadovoljenja različitih tržišnih segmenata;
 - Predlaže se i formiranje manjeg smještajnog objekta motelskog tipa za putnike u duljem tranzitu;
 - Parking mora biti velik s 30-50% mjesta za autobuse i kamione s obzirom na očekivane profile gostiju (tranzit te različite vrste grupa koje će dolaziti autobusima);
 - Od punkta bi se pješačkim i biciklističkim stazama trebalo moći ući u prostor Spačvanskog bazena, a iste staze se dalje povezuju s ostatkom mreže pješačkih i biciklističkih staza;
 - Od ostalih sadržaja na punktu treba formirati i manji informativni centar pod ravnanjem Javne ustanove za potrebe informiranja turista o uslugama, sadržajima i režimima ponašanja. Dodatno, na punktu bi trebalo biti dostupne usluge iznajmljivanja bicikla i štapova za hodanje na način da se oni mogu iznajmiti te ostaviti na drugim sličnim punktovima na prostoru Spačvanskog bazena (predlaže se da po jedan takav centar postoji u svakoj predloženoj zoni);
 - Od dodatnih sadržaja, predlaže se manje i jednostavno vanjsko dječje igralište;
 - U izgradnji predloženih unutarnjih i vanjskih sadržaja predlaže se upotreba lokalnih materijala (prije svega spačvanska hrastovina), odnosno ugradnja lokalnih identitetskih elemenata, osobito onih već prisutnih u rješenjima za izgradnju sadržaja projekta „Vrata Spačvanskog bazena“;
 - Na vidljivim mjestima najveće cirkulacije (npr. izlaz s parkinga prema ugostiteljskom objektu), kao i na stazi koja od punkta vodi prema ulazu u područje Spačvanskog bazena, potrebno je postaviti velike informativne panoje koji sadržavaju sljedeće informacije:

- Mapa područja s lokacijama zona i ključnih sadržaja Spačvanskog bazena;
 - Informacije o režimima i radnim vremenima sadržaja;
 - Posebno istaknute obavijesti o pravilima ponašanja unutar zaštićenog područja, a naročito o zabranjenim radnjama ili onome što može narušiti osobnu sigurnost;
 - Podatke o zaštićenim i vrijednim vrstama.
 - Dugoročno se predlaže uvesti pravilo da se na ovoj točki zaustavlja svaki dalji promet motornim vozilima od ove točke nadalje, a da se posjetitelji i grupe nadalje transportiraju do ostalih točaka električnim vozilima u vlasništvu Ustanove Virovi. Implementacija ovog prijedloga ovisi o dinamici poslovnog razvoja te povezanim kapacitetima Ustanove;
 - Kao alternativa ili dopuna predloženoj tranzitnoj točki predlaže se pašnjak Čistine iz smjera Otoka prema BEC-u, gdje postoji prethodna ideja lokalnih dionika da se od nje prema drugim sadržajima posjetitelji prevoze konjima i kočijama zbog postojećeg hipodroma;
 - Ukupan nosivi kapacitet ove zone može iznositi do 500 istovremenih posjetitelja.
- **AVANTURISTIČKA ZONA**
 - Zona se formira u vezi s projektom avanturističkog parka opisanim u *Strategiji razvoja turizma odredišta prirodne baštine*;
 - Inicijalno se predlaže područje zapadno ili jugozapadno od glavne pristupne točke, odnosno mjesta gdje cesta Otok – Virgrad ulazi u područje „Spačvanskog bazena“;
 - Odabrana lokacija mora biti u samoj šumi, na području režima manje zaštite i gdje se s obzirom na karakteristike prostora mogu formirati predložene atrakcije:
 - „High ropes course“;
 - Škola penjanja;
 - Paintball;
 - Orijentacijske igre.
 - S obzirom na zahtjeve orijentacijskih igara, obuhvat prostora trebao bi biti što veći, najmanje 50, a poželjno 100ha;
 - Osim navedenih sadržaja, kroz ukupnu zonu moraju biti provedene pješačke staze (kako bi se podržale orijentacijske igre), ulazni punkt s kupnjom ulaznica, najam potrebne opreme, kao i info punkt za pružanje informacija, najam bicikala i slično;
 - Posebno se formira manji ugostiteljski punkt tipa kioska s jednostavnom ponudom pića i hrane s naglaskom na brzu i/ili zdravu hranu;
 - Kao i kod ostalih punktova, moraju postojati sve relevantne informacije o režimima ponašanja, sigurnosnim pravilima te zaštićenim vrstama;
 - Ukupan nosivi kapacitet ove zone može iznositi 100-200 osoba.
 - **REKREATIVNA ZONA / KORIDORI**
 - Ova zona se odnosi na koridore uz biciklističke i veslačke, te u manjoj mjeri pješačke staze;
 - Kako će one prema postojećim projektima premrežavati ukupan prostor Spačvanskog bazena, ne radi se o zonama u klasičnom smislu, već o pravilima opremanja koridora uz njih;
 - Dugoročno se predlaže odvajanje pješačkog od biciklističkog dijela na stazama, i/ili pješačke staze formirati neovisno od biciklističkih;
 - Opremanje koridora podrazumijeva:
 - Informativne table na ulazima u staze o duljini staze, područjima, eventualnim nagibima, atrakcijama i slično;
 - Periodičke table/markacije uz staze koje upozoravaju na atrakcije, područja gdje se nalaze pojedine vrste, preostalu duljinu staza (npr. svaki km),

upozorenja koliko staze je preostalo kako bi manje vješti/spremni posjetitelji znali na vrijeme odustati;

- Odmorišne točke / proširenja, poželjno na mjestima gdje su točke od interesa i s pumpama za vodu (ako je primjenjivo). Na odmorišnim točkama trebalo bi smjestiti 2-3 drvena stola sa stolicama (idealno drva / panjevi)
 - Za veslačke staze, odmorišne točke realiziraju se kao mjesta gdje se čamci mogu sigurno nasukati, odnosno pristati.
- Nosivi kapacitet ove zone teško je procijeniti, a ali s obzirom na duljinu već planiranih veslačkih i biciklističkih staza riječ je o više stotina posjetitelja (biciklista, veslača i pješaka).

• ZONA INTEPRETACIJE

- Zona podrazumijeva lokacije sadržaja planiranih u okviru projekta „Vrata Spačvanskog bazena“ – Bioekološko-edukacijski centar, poučne staze Virovi i Lože te prostor Virgrada;
- Može se pretpostaviti da će biti riječ o području od najvećeg interesa posjetitelja što znači da će za njeno optimalno upravljanje biti važno:
- Planiranje marketinga i prodaje unaprijed za sve segmente i kanale kako bi se proaktivno upravljalo pritiskom;
 - Učinkovito i pravovremeno informiranje posjetitelja o dostupnim sadržajima u zoni na ostalim točkama;
 - Prethodno upravljanje prometom i pritiskom prema ovoj zoni u ostalim zonama i pristupnim točkama

S obzirom da restrikcije ili odbijanje posjetitelja koji dođu na lokaciju u tržišnom smislu nisu preporučljivi te je njima potrebno pomno upravljati.

- Ova zona do daljnjeg ostaje zona smještaja školske djece s obzirom na oblikovane smještajne i prateće sadržaje u projektu „Vrata Spačvanskog bazena“;
- Kako je riječ o području osjetljivom s aspekta zaštite (prije svega poučna staza Lože) koje ima i sigurnosne rizike s obzirom na ključni ciljani segment (školska djeca), postojeće opremanje potrebno je unaprijediti:
- Postavljanjem obostranih ograda uz sve pješačke staze;
- Ograđivanjem vodotoka Virovi na svim mjestima gdje staze prate vodotok;
- Postavljanjem tabli sa sigurnosnim informacijama i pravilima ponašanja te uvođenja obaveznog uvoda o istima od strane vodiča i osoblja BEC-a kod prvog kontakta s pristiglim posjetiteljima.
- Uz navedeno su potrebni dodatni zahvati i opremanje lokacije Virgrad, kako bi se pretvorila u točku koja će za posjetitelje biti zanimljiva u razini BEC-a i poučnih staza. Predlaže se proširivanje sadržaja prividne i proširene stvarnosti, maketa izgleda utvrde, kao i dodatne informacijske table s više povijesnih informacija o utvrdi, njenoj povijesti, tadašnjem načinu života, itd;
- S obzirom da je zona već planirana kao sjecište većine biciklističkih i veslačkih staza, ovdje je planiran glavni punkt za najam čamaca i prateće opreme (na vodotoku Virovi);
- Ova zona ima ograničen nosivi kapacitet s obzirom na predviđeni interes te prema prethodnoj procjeni između 400 i 500 posjetitelja (uključujući i stacionarne goste, tj. one koji spavaju u BEC-u). Valja napomenuti da su sadašnji infrastrukturni sustavi

• TEAM BUILDING ZONA

- U prvoj fazi i za vrijeme dok broj prvenstveno školske djece, ali i ostalih segmenata, ne dosegne ciljani volumen, moguća je organizacija team buildinga u BEC-u;

- S rastom prometa, konflikti segmenata sve će više dolaziti do izražaja te se na srednji rok preporuča oblikovanje izdvojene zone za team building goste;
- Zbog potrebe za korištenjem istovrsnih sadržaja, predlaže se ovu zonu smjestiti u blizini avanturističke zone, a za nju je potreban odabir zone koja je najmanje rizična s aspekta zaštite vrsta, ukoliko je potrebno i izvan samog NATURA 2000 područja;
- Ova zona zahtijeva 5-10ha prostora te prikladan smještajni objekt koji može biti tipa ruralnog resorta ili hotela, ali svakako je nužan kriterij puna usluga (mogućnost serviranja svih obroka, pospremanje, najam bicikla i slične opreme);
- Kao i kod ostalih zona, i za ovu zonu mora se planirati uključivanje u mrežu biciklističkih staza pri čemu nema potrebe za postavljanjem točke za najam bicikala, već to u ovoj zoni može biti predmet poslovanja operatora smještaja;
- Kapacitet ove zone treba odgovarati kapacitetu središnjeg smještajnog objekta što bi očekivano trebalo iznositi 40-70 osoba.

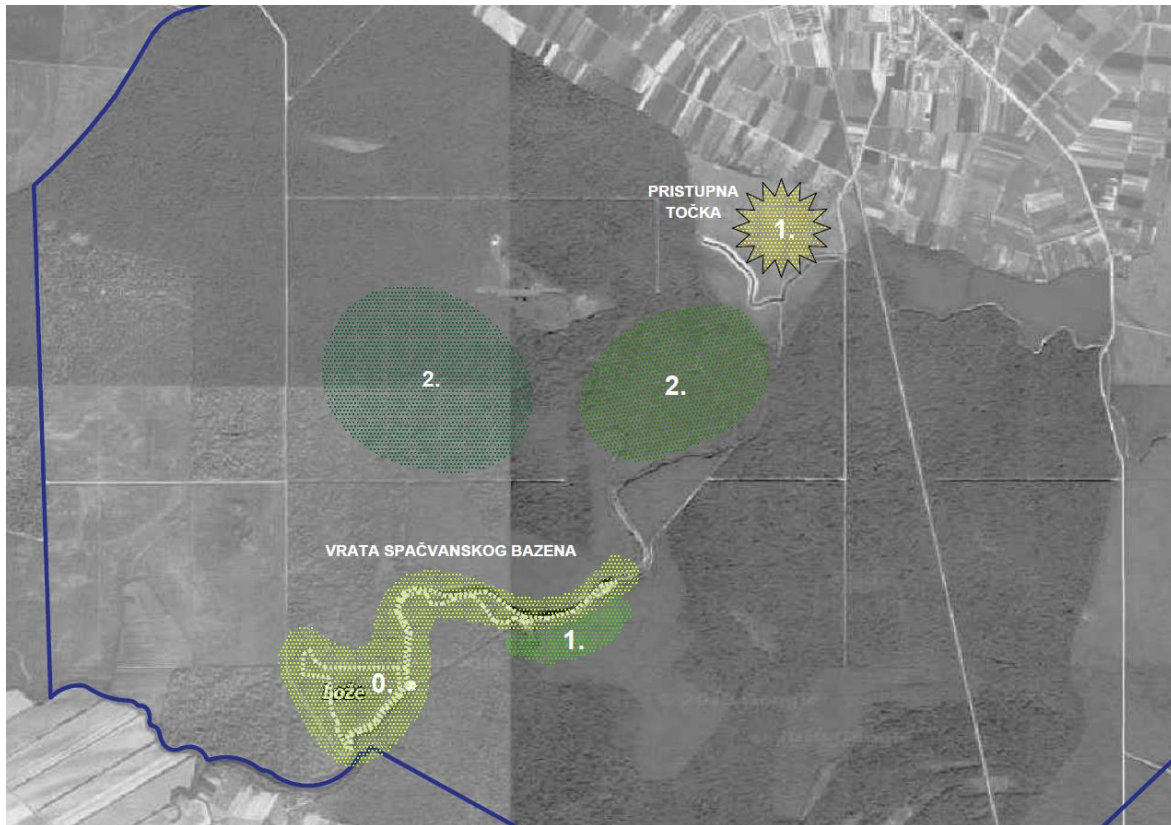
• **OSTALE ZONE I SADRŽAJI**

- Pored 5 glavnih navedenih zona, postoji i potreba za oblikovanjem dodatnih manjih zona i sadržaja;
- Lovna područja ostaju ona koja su se i dosad koristila, ukoliko se ne kose sa dodavanjem novih, ovdje opisanih zona. Nije moguće kombiniranje lovnih područja s ostalim zonama te je u svrhu izbjegavanja incidenata između lovnih područja i ostalih zona potrebno planirati i granične zone, odnosno osigurati da zone lova ne graniče direktno sa zonama za ostale posjetitelja;
- Od smještajnih objekata je u područje ili kontaktnu zonu s aspekta predviđene potražnje potrebno smjestiti jedan ili više B&B objekata namijenjenih biciklistima i individualnim posjetiteljima;
- U kasnijim fazama i uz uvjet dobrih tržišnih rezultata ukupnog područja moguće je planirati kamping sadržaj više kvalitete (odnosno glamping);
- Posebne zone odnose se na ribolov gdje su osim statične infrastrukture potrebni i dodatni sadržaji poput najma opreme i manjeg ugostiteljskog objekta koji pruža informacije;
- Za sve planirane sadržaje vrijedi pravilo da moraju biti uključeni u mrežu biciklističkih i pješačkih staza, dobro označeni te sadržavati vidljivo istaknute osnovne informacije.

Na sljedećoj mapi prikazan je prijedlog zoniranja sadržaja u širem obuhvatu Spačvanskog bazena:

Sljedeća mapa pokazuje moguću faznost razvoja u skladu s tržišnim potencijalom i u skladu s lokacijom postojećeg projekta Vrata Spačvanskog bazena:

1. Faza proširenja uključuje proširenje postojeće zone i formiranje glavne pristupne točke. Unutar ove faze moguće je i formiranje ribolovne zone s obzirom da već ima postojeće korisnike i da nije riječ o velikoj investiciji;
2. Faza proširenja uključuje formiranje avanturističke zone i team building zone sa smještajnim kapacitetom, a može uključivati i razvoj dodatnih ranije specificiranih smještajnih kapaciteta.

3.3. Smjernice za proces upravljanja posjetiteljima

- Proces upravljanja posjetiteljima uključuje aktivnosti prije dolaska, u prijemu i za vrijeme dolaska različitih segmenata posjetitelja, odnosno smjernice za upravljanje i kombiniranje različitih segmenata;

3.3.1. Školske grupe

- Prodaja i marketing prema ovom segmentu vrši se institucionalno:
 - Odjelu za obrazovanje Vukovarsko-srijemske županije;
 - Drugim odjelima za obrazovanje slavonskih županija;
 - Ministarstvu znanosti i obrazovanja.
- Takvom se sustavu prodaje prilagođava i proizvodnja marketing materijala:
 - Print materijal (za roditelje) u obliku jednostavnog letka koji opisuje program, atrakcije i upute roditeljima za pripremu djece;
 - Posebna sekcija na web stranici s detaljnijim informacijama.
- Uz to, posebno se oblikuje prezentacija putovanja za nastavnike koji prije dolaska detaljnije obavještavaju djecu o posjetu;
- Program posjećivanja oblikuje se sa zainteresiranim institucijama i mora strukturiran na način da je reducirano slobodno vrijeme i smanjen rizik incidenata;

- Programi posjeta su unificirani prema ukupnom razdoblju posjeta – npr. dvosatni, četverosatni, poludnevni, dnevni, trodnevni, itd.);
- Škole unaprijed obavještavaju Ustanovu o posebnim zahtjevima djece kao što su posebne potrebe, zdravstvena ograničenja (npr. alergije na hranu, posebni zahtjevi na prehranu);
- Spisak djece škole potvrđuju 7 dana unaprijed s obavijestima o eventualnim izmjenama;
- Djeca uključene sadržaje i atrakcije posjećuju skupno i uglavnom bez kombiniranja drugih segmenata (ovo se ne odnosi na brod, dok za posjete poučnim stazama podrazumijeva da djeca idu s posebnim vodičem, a u istoj skupini s jednim vodičem ne mogu biti drugi posjetitelji);
- Prostor za školu u prirodi mora biti formiran na način da povećava jednostavan nadzor i sigurnost djece;
- Školske grupe na sabirnom mjestu dočekuje vodič Ustanove, a nakon istovara prtljage (za duže boravke), autobuse upućuje na predviđeno parkiralište izvan područja Spačvanskog bazena (u kasnijoj fazi glavnu pristupnu točku);
- Djeca multimedijalni dio Bioekološko-edukacijskog centra posjećuju isključivo u grupi i u programu određenim terminima, što se odnosi i na prostor suvenirnice;
- Sve potrebne ulaznice Ustanova grupama dostavlja putem elektroničke pošte, što uvjetuje da sustav za potvrdu karata mora imati optičke čitače. Karta se formira na razini voditelja grupe za svu djecu kako bi se reduciralo vrijeme čekanja;
- Za vrijeme prijave i odjave gostiju (grupe djece) poželjno ne ulaze u predvorje BEC-a zbog mogućeg stvaranja gužve, već se zadržavaju u vanjskim prostorima, prije svega na igralištu uz nadzor;
- Za vrijeme boravka djece u večernjim satima, ili za vrijeme lošeg vremena, dio restorana mora se transformirati u mjesto za dnevnu školu / boravak djece, ili se mora naći drugi adekvatan prostor za boravak djece koji ne remeti funkcioniranje ukupnog centra (npr. lounge multimedijalne dvorane, ako je iskoristiv za te svrhe);
- S obzirom na sigurnosne rizike i problematičan nadzor djece u većim skupinama, školskim grupama se općenito ne predlaže dozvoliti pristup bazenu;
- Pri odjavi i odlasku potrebna je koordinacija između recepcije, voditelja grupe djece i vozača kako bi se ubrzao proces ukrcaja te smanjilo vrijeme boravka autobusa na parkiralištu i djece na ulazu u BEC.

3.3.2. Biciklisti

- Moguće ciljano tržište uključuje rekreativne bicikliste zainteresirane za israživanje prirode i off road vožnje, dok su isključeni drugi segmenti poput profesionalnih utrka i brdskog biciklizma;
- Najvažniji element marketinga za ovaj ciljani segmentu temelji se na dobroj pripremi materijala za online prezentaciju poput mapa, opisa atrakcija i režima koje se dalje distribuiraju prema:
 - Turističkoj zajednici Vukovarsko-srijemske županije;
 - Glavnom uredu Hrvatske turističke zajednice;
 - Specijaliziranim biciklističkim magazinima i portalima poput pedala.hr i slično.
- Bicikliste možemo podijeliti na:
 - One koji će biti smješteni unutar područja Spačvanskog bazena;
 - One koji prolaze područjem, ali su smješteni drugdje, ili su dnevni posjetitelji.
- Zbog osjetljivosti područja (osobito posebnih rezervata prirode), preporučljivo je evidentirati sve bicikliste koji ulaze u područje Spačvanskog bazena (bez obzira što za ovu grupu gostiju neće biti naplate ulaznice);
- Stoga se preporuča formiranje ulaznih točaka na svim mjestima gdje magistralni biciklistički koridori ulaze u prostor Spačvanskog bazena;
- Pri prijavi, biciklisti ostavljaju kontakt i potpisuju da su pročitali i prihvaćaju uvjete korištenja i pravila ponašanja unutar područja Spačvanskog bazena te ih se evidentira (npr. narukvicom) zbog lakše kontrole unutar parka;
- Biciklističke staze trebaju biti jasno označene, a zabrana prometovanja biciklima poučnim i pješačkim stazama mora biti jasno naznačena.

3.3.3. Touring grupe

- Marketing i prodaja touring grupama obavezno se mora vršiti preko specijaliziranih vanjskih partnera zbog specifičnosti odnosa aktera na tržištu i samih procesa;
- Potencijalne partnere moguće je identificirati putem TZ Vukovarsko-srijemske županije, a riječ je o agencijama specijaliziranim za takve goste;
- Tretman touring grupa ovisi o veličini grupe koja može varirati od 10 do 50 ljudi (što odgovara kapacitetu jednog autobusa, odnosno električnog broda);
- Za ovaj segment gostiju mora se omogućiti modularno oblikovanje programa vezano uz trajanje, sadržaje/atrakcije i njihov slijed što znači da treba planirati adekvatno opterećenje djelatnika Ustanove;
- Kod većih grupa ograničenje je kapacitet interpretacijskog dijela multimedijalne dvorane koji iznosi 25 osoba koji se može rješavati na sljedeće načine:
 - Korištenjem lounge dijela multimedijalne dvorane kao „čekaonice“ za dio grupe kojoj se za isto vrijeme može držati predavanje o području;
 - Dijeljenjem grupe na dva dijela, do kojih prva ide u restoran, a druga u multimedijalnu dvoranu pa se potom zamijene;
 - Dijeljenjem grupe na dva dijela od kojih jedna ostaje u BEC-u, a druga odlazi obilaziti ostale atrakcije poput poučnih staza, broda, itd. Zbog povećanja radnog opterećenja, potencijalno manjih faktora punjenja broda što utječe na isplativost vožnji i komplikacije upravljanja grupom, ovo je najmanje preporučena opcija.
- Prijem, odlazak i boravak grupa uključuje neka zajednička pravila kao i kod grupa školske djece:
 - Dočekivanje od strane vodiča, inicijalno informiranje o pravilima ponašanja u zoni BEC-a i poučnih staza;
 - Distribucija svih ulaznica i materijala online / putem e-pošte;
 - Zadržavanje većih grupa u vanjskim prostorima BEC-a tijekom prijave i odjave u smještaj (za grupe koje eventualno noće u centru);
 - Obavezan pristup svim atrakcijama u vođenim grupama;
 - Upućivanja vozila (autobusa) na vanjski parking odmah po iskrcaju putnika;
 - Pomna koordinacija kod odlaska kako bi se ukrcaj putnika maksimalno ubrzao.

3.3.4. Gosti posebnih interesa (promatranje ptica, proučavanje prirode)

- Radi se o manjim skupinama posjetitelja sa specifičnim zahtjevima i obrascima ponašanja u odnosu na ostale segmente posjetitelja;
- Za njih je potrebno formiranje posebnih marketinških materijala vezanih uz zaštićene vrste, njihove točne lokalitete, ponašanje (za životinje), pravila promatranja / istraživanja i slično;
- Isto povlači i poseban režim ponašanja / restrikcija za ove goste s obzirom da će očekivano duže boraviti u zaštićenim područjima;
- Marketing prema ovim ciljnim grupama vrši se putem članaka / advertoriala u specijaliziranim časopisima i portalima (npr. Birds and Blooms, Bird Wather's Digest, Bird Talk Magazine). S obzirom na složenost i cijenu tržišnog nastupa prema ovakvim kanalima, predlaže se objedinjeni nastup sa drugim sličnim područjima u Hrvatskoj (Kopački Rit, Lonjsko Polje, Delta Neretve);
- Ovaj tip gostiju traži posebno obučene vodiče te se predlaže da se za njih angažiraju djelatnici Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Vukovarsko-srijemske županije;
- Karakteristično je za ove posjetitelje i da imaju posebne zahtjeve koje prethodno komuniciraju prema osoblju te isto treba predvidjeti od strane djelatnika Ustanove Virovi, odnosno unaprijed alocirati za to zadužene osobe, pri čemu će za aspekte vezane uz prirodu na raspolaganju trebati biti i djelatnici JU za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Vukovarsko-srijemske županije;
- Očekivan je individualni dolazak, ili u manjim grupama, pri čemu se može očekivati da koncept smještaja u BEC-u neće biti odgovarajući za ovaj tip posjetitelja, tako da se u postojećoj situaciji očekuje da će posjetitelji biti smješteni u najbližim smještajnim objektima hotelskog tipa;

- Iz tog će razloga za ove posjetitelje biti nužno osigurati opciju smještaja od i do smještajnog objekta putem vanjskih partnera.

3.3.5. Lovci

- Za očekivati je interes ovog tržišnog segmenta prije svega za smještajne i ugostiteljske, a manje za interpretacijske kapacitete;
- U marketinškom i prodajnom smislu lovci Ustanova Virovi ovaj tržišni segment tretira kao i druge grupe, gdje se u materijalima može iskazati prilagodljivost smještajnih i ugostiteljskih sadržaja za potrebe lovaca;
- Ukupnim boravkom i iskustvom lovaca u ukupnom području i dalje upravljaju lokalna lovačka društva te Hrvatske šume, odnosno druge za lov specijalizirani subjekti;
- U tom smislu djelatnici marketinga i prodaje osim direktnih kanala prodaje, moraju imati komunikaciju prema lokalnim lovačkim društvima i Hrvatskim šumama, prezentirati im sadržaje i ponudu kojima upravlja Ustanova Virovi te preuzimati upite i rezervacije za sadržaje pod svojim upravljanjem;
- U početnoj, a naročito kasnijim fazama (kada će se prema pretpostavci ovog plana dodavati zone tematizirane za različite grupe posjetitelja), važno je u svim materijalima te na terenu odijeliti prostor dozvoljenog lova od ostalih zona kako bi se spriječilo miješanje segmenata posjetitelja;
- Ovo se posebno odnosi i na rekreativne koridore, odnosno prostore uz veslačke i biciklističke staze, s obzirom na njihovu značajnu duljinu i posljedično zahtjevnost upravljanja sigurnosnim rizicima;
- Pod pretpostavkom intenzivnog daljeg razvoja i popunjavanja prostora Spačve turističkim i rekreativnim sadržajima za različite segmente, pojavit će se potreba striktnog i vidljivog obilježavanja lovnih područja.

3.3.6. Team building grupe

- Team building grupe mogu koristiti smještajni kapacitet BEC-a u prvoj fazi razvoja ukupnog projekta Vrata Spačvanskog bazena, uz sljedeće uvjete:
 - Oblik i kvaliteta smještajnih kapaciteta moraju se jasno komunicirati zainteresiranim klijentima;
 - Team building grupe ne mogu biti kombinirane sa školskim grupama na višednevnim boravcima na što treba pomno paziti u procesu prodaje.
- Team building grupe su poslovni klijenti koje se mogu podijeliti na velika i mala poduzeća, gdje se u slučaju velikih poduzeća prodaja odvija putem agencija koje imaju ugovore s poduzećima, a u slučaju manjih obično direktno;
- Programi za team bulding grupe moraju biti oblikovani na način da se minimizira boravak ovih grupa na prostoru BEC-a, poučnih staza i Virgrada tijekom dana. S jedne strane, nužno je osloboditi prostor drugim posjetiteljima, a s druge je isto nužno zbog same atraktivnosti programa za team building grupe koji bi trebao biti dinamičan;
- Do formiranja posebne team building zone, osoblje Ustanove mora osmisliti posebne programe za ovu vrstu posjetitelja u dostupnim dijelovima Spačvanskog bazena (vožnja biciklom, kajaci, istraživanje šume, igre orijentacije i slično);
- Dolazak ovih gostiju znači poseban režim rada u restoranu Bioekološko-edukacijskog centra, kako s pozicije ponude (menija), tako i radnog vremena gdje se treba pripremiti radno vrijeme restorana do kasno, dogovoriti obroke u uslužnim objektima u okolini te pripremati pakete obroka u prirodi;
- Proces upravljanja manjim grupama (do 15 osoba) manje je zahtjevan i ima fleksibilnija pravila vezana uz kombiniranje s drugim segmentima posjetitelja;
- Sve grupe trebaju imati obaveznu pratnju djelatnika Ustanove (vodiča) tijekom boravka unutar zaštićenog područja Spačvanskog bazena.

3.3.7. Ostali individualni posjetitelji (obitelji, parovi, backpackers)

- Iako se sa aspekta potreba i ponašanja radi o heterogenim grupama posjetitelja, povezuju ih:
 - Marketinški materijali i kanali prodaje (web stranica, oglasi u masovnim medijima);
 - Individualno kretanje područjem (osim u slučaju poučne staze Lože, ili na zahtjev);
 - Kraći boravak u području u odnosu na druge segmente;
 - Veća prosječna potrošnja (po osobi).
- S obzirom na individualno kretanje ovih skupina korisnika, nužno se pobrinuti da po dolasku u BEC dobiju sve potrebne informacije oko atrakcija, režima i pravila ponašanja u zoni (letci, aplikacija);
- Ovi segmenti posjetitelja u velikoj će većini dolaziti nenajavljeno i koristiti parking centra te od svih segmenata nude najmanje mogućnosti planiranja potražnje. U očekivanim razdobljima veće potražnje potrebno je imati alternativna rješenja za parking u blizini centra;
- Iz tog se razloga preporuča imati oglašen fiksni red polaska broda (velikog ili malog) od 3-5 vožnji dnevno ovisno o sezoni, kao i vođene ture poučnom stazom Lože;
- U slučaju dolaska gostiju u vrijeme velike potražnje (dječje grupe, team building, tourisng grupe, ostalo), potrebno je osmisliti dodatne načine zadržavanja gostiju na njima zanimljiv način do oslobađanja ključnih atrakcija (multimedijalna dvorana, Lože, brod);
- Za ove je segmente vjerojatno da će koristiti usluge najma bicikla i tableta.

3.3.8. Ostale smjernice upravljanja posjetiteljima

- Gosti motivirani ribolovom neće imati dominantan motiv dolaska u zonu BEC-Virovi-Lože, za što nema ni potrebe (osim u slučaju njihove odluke). Do formiranja glavne pristupne točke, predlaže se da se za ulaznu točku upućuju u Športsko-ribolovno društvo "Virovi" u grad Otok, koje mora biti educirano i opskrbljeno osnovnim informativnim materijalima. Društvo bi za Ustanovu trebalo evidentirati sve ovakve posjetitelje;
- Nakon dovršetka veslačkih staza, veslače treba tretirati na sličan način kao i bicikliste:
 - Evidentirati ih i označiti (narukvicama) radi lakše kontrole;
 - Prilikom registracije im uručiti informativne materijale o stazama, odmorišnim točkama, mogućim opasnostima, pravilima ponašanja i slično.
- U ukupnom procesu upravljanja posjetiteljima, vraćanje posjetitelja zbog gužve treba se izbjegavati pod svaku cijenu

3.3.9. Primjeri najbolje prakse u upravljanju posjetiteljima

GLAVNA PRISTUPNA TOČKA PROSTORU SPAČVE / TRANZIT

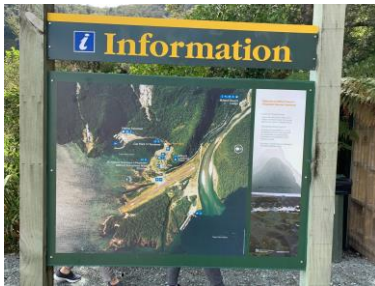
Pošto u svijetu postoji već dobrih i tržišno utemeljenih primjera u nastavku dajemo dva primjera iz svijeta koji primjenjuju sve navedene elemente potrebne za ovaj segment ponude u sklopu destinacije Virovi – Otok.

Primjer 1: Milford Sound Visitor Centre&Cafe, Novi Zeland (južni otok)

- Jedan od većih posjetiteljskih točaka na južnom otoku Novog Zelanda, a koje se nalazi u specijalnom području zaštićene prirode (fjord nastao otapanjem glečera). Tijekom cijele godine postoji veliki broj posjetitelja koji mogu tamo doći automobilom, autobusom i/ili manjim zrakoplovom.
- Centar služi kao početna točka za kretanje na brodske i/ili zrakoplovne ture fjordom Milford Sounds i koncipiran je na način da gosti koji dolaze automobilom se smještaju na posebno označene parkinge za automobile, autobusi dolaze do ulaza u centar, iskrcavaju putnike i odlaze na posebno mjesto na kojem parkiraju i čekaju povratak putnika koje ponovno ukrcajavu ispred samog ulaza u centar.
- Centar sadrži dio sa informacijama o destinaciji, regiji, dio sa ponudom hrane i pića, čekaonicu i pultove na kojima se prijavljuje za obilazak brodom i /ili zrakoplovom.

Poveznica na službenu web stranicu posjetiteljskog centra:

<https://www.southerndiscoveries.co.nz/discover-milford-sound/>

Mapa područja s označenim elementima

Točka ulaska u brodsku turu

Objašnjenje što je fjord i kako je nastao

Primjer 2: Thingvellir NP Visitation Centre & Exhibition, Island

- Nalazi se na cesti koja spaja Reykjavik i središnji dio Islanda, te je usputna točka putnika kao i turista koji obilaze Island. U tom kontekstu je napravljen veliki posjetiteljski centar koji ima uz potrebne elemente i smještajne kapacitete u blizini (kamp i privatni smještaj) kao bi tranzitni putnici mogli prenočiti i u miru proći sve elemente koje nudi sam NP;
- Sam centar je podijeljen u izložbeno – interaktivni dio (nazvan Srce Islanda - koji je dobio Red Dot Design nagradu ove 2019. godine), informativni dio s ponudom izleta i ostalih turističkih doživljaja, prodajni dio – suvenirnica s lokalnim proizvodima, dio sa hranom i pićem (bar, brzi restoran i a la carte dio restorana), toaleti (posebno unutar centra i dodatno na samom parkingu – radi tranzitnih putnika);
- Ispred centra je veliki automobilski i posebno odvojen autobusni parking, koji se naplaćuje jer se s naknadom parkinga u biti financira dijelom funkcioniranje posjetiteljskog centra

Oznaka s uputstvima koliko je udaljenost do određenog parkinga

Pješački put od parkinga prema ključnim atrakcijama

Neravni dijelovi sa stazama prilagođenim i osobama s poteškoćama u kretanju

Upozorenje o sigurnosti i brizi za malom djecom

Oznaka uz cestu

Oznaka parkinga i režim naplate

Posjetiteljski centar s dijelom parkinga za autobuse

Vanjski toalet uz parking i posjetiteljski centar

Ulaz u posjetiteljski centar (prilagođen osobama s otežanim kretanjem)

AVANTURISTIČKA ZONA

Avanturistička zona je ograđen dio u prirodnom prostoru koji je namijenjen kretanju ljudi kroz određene vrste prepreka. Uglavnom se ovakvi prostori pronalaze u krajevima bogatim šumom (neovisno bjelogorična ili crnogorična). Ovakve elemente su prvi počeli uvoditi u svoje šume i prirodne predjele zemlje Skandinavije (kuće na drvetu, pješaćenje kroz šumu na platformama), zatim Austrija i Švicarska (avanturistički parkovi i avanturističke zone).

Primjer: Forest Fun Park Zermatt, Švicarska

- Posjetiteljski centar kod Zermatta koji već godinama profesionalno radi tzv. high ropes course;
- Centar služi svoje posjetitelje kroz četiri logičke cjeline:
 - ulazni dio sa parkingom te informacijskom kućicom u kojoj se prijavljuje, odjavljuje kao i kupuju različite vrste obilaska,
 - Veliki obilazak koji je ciljano tri sata obilaska i koristi više vrsta obilazaka radeći najveći krug oko područja
 - Dječji obilazak koji traje sat vremena i namijenjen je djeci od 4 do 7 godina
 - Mjesečevo drveće – namijenjeno eksterijernim igrama i natjecanjima u određenim zadacima i preprekama
- Dodatno svaki od obilazaka ima i unutar sebe podjelu na razinu doživljaja / primijenjenost određenoj dobnoj skupini (npr. veliki obilazak ima oznake crvena, crna, plava, smeđa i zelena), dok mjesečevo drveće ima podjelu na odrasle, tinejdžere i djecu

Poveznica na internet stranicu primjera:

<https://www.zermatt-fun.com/>

Veliki obilazak (crna staza)

Veliki obilazak (smeđa staza)

Veliki obilazak (za djecu)

Veliki obilazak (zeleni)

Mjesečevo drveće (za djecu)

Veliki obilazak (crveni)

REKREATIVNA ZONA / KORIDORI

Rekreativne zone koje su ispresijecane koridorima su obično smještene uz rijeke i doline odnosno i šume koje se nalaze u neposrednoj blizini. Takve cjeline imaju praksu se promovirati i koristiti kao cjeline u jedinstvenom interpretacijskom sadržaju.

Primjer: Forest of Dean and Wye Walley, Engleska

- Dolina i šuma koja se proteže kroz tri kneževine - Gloucestershire, Herefordshire i Monmouthshire, prepuna šuma, kulturnog naslijeđa, a koja nudi muzeje, smještaj, hranu i piće, aktivnosti blage i grube te poznatu pojavu plime na rijeci pod imenom Severn Bore – jedino mjesto u svijetu nigdje se na rijeci može surfati;
- Sadržaji u dolini su ekstenzivni od smještaja (hoteli, bed & breakfast, self catering, camping, glamping i sl.), preko turističke infrastrukture (informativni, posjetiteljski centri, muzeji, dvorci), rekreacijske infrastrukture (biciklističke, pješačke, planinarske i stijeno-penjačke staze) pa do javnih usluga poput pošte, banke, lokalne tržnice odnosno lokalnih obrta i proizvođača.

Poveznica na Internet stranicu primjera:

<http://www.wyedeantourism.co.uk/>

Biciklizam kroz šumu

Riječno kanuiranje

Orijentacijsko pješačenje

Pješačenje kroz prirodu

ZONA INTEPRETACIJE

Prostor se interpretira na način da se prikazuju ključne činjenice o mikro prostoru u kojem se posjetitelj nalazi, činjenice o flori i fauni koja obitava na prostoru i sl. Profesionalizirane destinacije u visoko sofisticiranim destinacijama poput Novog Zelanda, Kanade, Australije, Norveške pa i europskih primjera Austrije, Njemačke i Švicarske – uvelike primjenjuju interpretaciju prostora.

Kao primjere dajemo načine interpretacije raznih elemenata i činjenica kroz set fotografija:

Interpretacijska tabla na vidikovcu koja objašnjava povijesne činjenice

Markacija i opis vrste drveta sa QR kodom koji daje više informacija na Internetu

Informativna tabla s detaljima i informacijama o atrakciji

Znakovi upozorenja o pravilima ponašanja (no camping, no drones)

Markacija i smjerovi kretanja sa procijenjenim trajanjima obilaska pješke

Sigurnosna tabla s informacijama o nosivosti mosta i koliko ljudi može istovremeno preko mosta

Informativna tabla s mapom i različitim stazama i ostalim potrebnim informacijama

Edukacijska tabla o prirodi i šumi

Informacijska tabla za pružanje informacija izvan radnog vremena (kad je centar zatvoren)

Interijer informacijskog centra pri parku prirode (Novi Zeland)

Interpretacija prirodnih elemenata u centru

Interpretacija prirodnih elemenata u centru

Informacijska tabla o pješačkim rutama sa vremenom trajanja i pravilima ponašanja

Informativna i upozoravajuća tabla o mogućim poteškoćama ukoliko posjetitelj nije opremljen i fizički spreman

Interpretacijska tabla o geotermalnim izvorima

Informacijska tabla upozorenja da se prati vodič (područje ograničenog kretanja) s pravilima ponašanja

Mapa sa biciklističkim stazama i informacijama o stazama

Smjerovi kretanja i udaljenosti do točaka od interesa

TEAM BUILDING ZONA

Uglavnom zona u kojoj timovi koji dolaze imaju na raspolaganju veći broj vrsta aktivnosti s kojima se posjetitelji mogu baviti odnosno animirati tijekom boravka. Aktivnosti su uglavnom fokusirane na:

Potrage za blagom (npr mapa točaka za otkrivanje i svaka točka ima QR kod kojim se pronalazak registrira)

Šumska potjera (potraga za jednom ili više osoba pomoću dva tima, natjecanje tko će prije pronaći uhvatiti traženu osobu ili osobe)

Orijentacijsko trčanje (natjecanje sudionika u pronalaženju kontrolnih točaka i dolaska do cilja)

Labirint (sastavljanje i poslagivanje pojedinačnih elemenata u jedinstvenu složenicu)

Šumski izazovi (natjecateljski i kviz programi koji mogu i ne moraju uključivati high ropes course)

Veslanje / kanuiranje (natjecanje sudionika u pronalaženju kontrolnih točaka na rijeci i dolaska do cilja)

Uz navedene postoji još veliki broj specijaliziranih odnosno samom prostoru prilagođenih programa i sadržaja poput: izazova na farmama (pomusti kravu ili uhvatiti kokoš), razne igre i prepreke na livadi (brzo hodanje sa konobarskom tacnom, utrka sa jajem u žlici, utrka u vreći, poligoni i prepreke i sl.), spuštanje niz drvo sa špagom i sl.

OSTALE ZONE I SADRŽAJI

Smještajni oblici

Bed & Breakfast u šumi

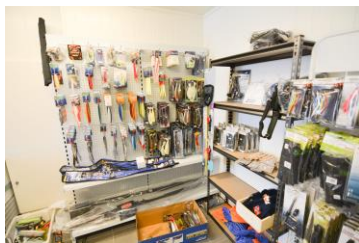

Glamping u šumi

Bike friendly smještaj (mora postojati prostor za pospremanje bicikla interijerno ili eksterijerno)

Ribolovna zona

Mala ribolovna trgovina s potrebnom ribolovnom opremom

Tematizirani bar / centar za ribolovce

3.4. Upravljanje područjem

3.4.1. Organizacija Ustanove „Virovi“

POLAZIŠTA I PROCJENA POTREBA ZA RADOM

Organizacija i upravljanje projektom Vrata Spačvanskog bazena ima prethodna uporišta u sljedećem:

- U projektu „Vrata Spačvanskog bazena“ inicijalno upravljanje ukupnim sadržajima zamišljeno je od strane jednog subjekta i bez podizvođača;
- S tom namjerom je odlukom iz srpnja 2019. Gradsko vijeće grada Otoka osnovalo „Ustanovu Virovi“ sa sljedećim osnovnim djelatnostima:
 - upravljanje Bioekološko-edukacijskim centrom;
 - zaštita, promicanje i očuvanje bioekološke raznolikosti posebnog rezervata šumske vegetacije „Lože“, vodotoka Virovi te spačvanskog šumskog bazena koji je obuhvaćen ekološkom mrežom Natura 2000;
 - zaštita i promicanje arheološkog nalazišta „Virgrad“.

Uz gornje osnovne, navode se i sljedeće ostale djelatnosti:

- pružanje usluge smještaja
- djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića
- pripremanje hrane za potrošnju na drugom mjestu i opskrba tom hranom (catering)
- prihvata, informiranje, razgledavanje, vođenje posjetitelja
- prijevoz putnika unutrašnjim vodenim putovima
- trgovina na veliko i malo
- trgovina na malo suvenirima, rukotvorinama, religijskim predmetima i prehrambenim i neprehrambenim proizvodima sukladno posebnim propisima
- iznajmljivanje opreme za sport i rekreaciju posjetitelja
- promidžba (reklama i propaganda)
- slatkovodni ribolov
- turističke usluge koje uključuju športsko-rekreativne ili pustolovne aktivnosti
- organiziranje izložbi i sajмова
- zabavne i rekreacijske djelatnosti (organiziranje športsko – rekreativne aktivnosti i slično)
- pružanje ostalih turističkih usluga
- U članku 4 Odluke o osnivanju Ustanove Virovi navodi se i da Ustanova može obavljati i druge djelatnosti utvrđene Statutom, koje služe obavljanju prije navedenih djelatnosti;
- „Studija izvodljivosti s analizom troškova i koristi za projekt Vrata Spačvanskog bazena – izgradnja i opremanje Bioekološko-edukacijskog centra Virovi“ u analizi troškova osoblja pretpostavlja sljedeće tipovi, količinu i prosječne plaće po zaposlenicima:

Radno mjesto	Broj djelatnika (2019.)	Broj djelatnika (2020.)	Broj djelatnika (2021.)	Bruto II plaća (po zaposlenom)	Net plaća (po zaposlenom)
Direktor	1	1	1	16.000	9.000
Voditelj marketinga	1	1	1	12.000	7.000
Turistički vodič	2	2	2	10.000	6.000
Recepcioner	1	1	1	6.000	4.000
Kuhar I	1	1	1	10.700	6.000
Kuhar II	0	0	1	8.900	5.000
Konobar	1	2	2	6.000	4.000
Čistačica	1	2	2	4.400	3.000
Vozač broda	2	2	2	6.000	4.000
UKUPNO	10	12	13	80.000	48.000

Izvor: Studija izvodljivosti s analizom troškova i koristi za projekt "Vrata Spačvanskog bazena - izgradnja i opremanje Bioekološko-edukacijskog centra Virovi"

- S obzirom na ukupne sadržaje uključene projektom te očekivani volumen posjećivanja, sljedeće su radne potrebe na operativnim poslovima u razdobljima punog opterećenja:
 - Na temelju standarda u profesionalnom ugostiteljstvu da jedan konobar opslužuje maksimalno 5-6 stolova uz obaveznog barmena, te ogradu da se ovdje radi o specifičnom proizvodu koji se oslanja na planirane velike grupe i očekivano kraće periode punog opterećenja, može se procijeniti da će biti potrebna dva konobara po smjeni;
 - Jednako tako, minimalno dva kuhara će morati raditi u smjeni tijekom najvećih opterećenja, od čega glavni kuhar (chef) i pomoćni kuhar;
 - S obzirom na moguću situaciju da se u prostoru BEC-a istovremeno zateknu grupe i individualni posjetitelji, odnosno dva tipa grupa, na raspolaganju moraju biti barem dva vodiča u jednoj smjeni;
 - Za potrebe prostora multimedijalne dvorane i suvenirnice nužan je barem još jedan djelatnik, s obzirom da djelatnik recepcije uz promjene u projektu koje uključuje bazen i wellness neće biti u stanju pokrivati sve navedene prostore;
 - Minimalno dvije čistačice u razdobljima kada je popunjenost smještaja veća od 50%. Uz to je i potreban barem jedan djelatnik u servisnom dijelu (pranje i peglanje rublja, pranje suđa);
 - Dva vozača broda;
 - Jedan djelatnik održavanja, tehnike i popravaka (sukladno standardima za smještajne objekte);
 - Jedan djelatnik čuvarske službe.
- Uz pretpostavku jednosmjenskog rada kakav je danas u PP Kopački Rit (9-17 sati), odnosno Lonjsko Polje (8-16 sati), inicijalne pretpostavke su blago podcijenjene. Ovdje treba dodati i potrebu planiranja dodatnih radnih angažmana za slučaj godišnjih odmora i bolovanja;
- S obzirom na promjene na tržištu rada (osobito u djelatnostima smještaja i ugostiteljstva) od vremena izrade „Studije izvodljivosti s analizom troškova i koristi za projekt Vrata Spačvanskog bazena – izgradnja i opremanje Bioekološko-edukacijskog centra Virovi“, u studiji su u odnosu na današnje prilike podcijenjeni i troškovi rada po zaposleniku.

ADMINISTRATIVNO OSOBLJE

- Centar (Ustanova) ima potrebe za sljedećim administrativnim funkcijama:
 - Prodaja i marketing;
 - Nabava;
 - Računovodstvo;
 - Informacijske tehnologije i sustavi;
 - Opći i pravni poslovi.
- Grad Otok kao osnivač Ustanove sa svojim resursima (službe i djelatnici) može preuzeti značajan dio (moguće i u potpunosti) funkcija računovodstva, općih i pravnih poslova;
- Funkcija nabave bit će daleko najintenzivnija u dijelu hrane i pića gdje će se morati odvijati svakodnevno, što je operativno zahtjevan posao. Iako Grad ima zaposlenike zadužene za nabavu, riječ je o drugačijim poslovima nabave koji se samo dijelom mogu koristiti za BEC (prije svega veće javne nabave, odnosno manje česte nabave vezane uz tehničku opremu, namještaj i slično);
- Funkcija informacijskih tehnologija i sustava s obzirom na veličinu centre neće biti zahtjevna te ju je moguće riješiti putem resursa Grada, ili angažmanom vanjskih partnera;
- Stoga se u administrativnom dijelu predlažu sljedeće funkcije s okvirnim opisom zadataka:
 - Ravnatelj Ustanove:
 - Zastupa ustanovu kao pravna osoba;
 - Izrađuje plan rada i određuje radno vrijeme;
 - Odabire zaposlenike i koordinira njihovim radom;
 - Sudjeluje u prodajnim aktivnostima više razine, npr. sastanci s obrazovnim odjelima Županija, većim agencijama i slično;

- U suradnji s ključnim dionicima (Grad, JU za upravljanje zaštićenim područjima Vukovarsko-srijemske županije, Hrvatske šume) izrađuje planove razvoja centra i Ustanove;
- Postavlja i vodi brigu o statistici posjećivanja i poslovnom rezultatu;
- Osmišljava i u suradnji s ostalim zaposlenicima koordinira razvoj proizvoda obilaska, unaprjeđenja ponude, edukacija i slično;
- Zajedno s voditeljem prodaje izvršava aktivnosti odnosa s javnosti.
- Voditelj marketinga i prodaje:
 - Obavlja aktivnosti operativne prodaje i marketinga prema krajnjim kupcima i partnerima (komunikacija, zaključenja ugovora, naplata);
 - Odlazi na specijalizirane sajmove te po potrebi obilazi relevantne domaće institucije;
 - Dogovara i zaključuje ugovore s vanjskim izvođačima oko tiskanih marketing materijala, oglasa u tiskanim i online medijima i slično;
 - Sudjeluje u procesu razvoja proizvoda;
 - Izrađuje plan prodaje te godišnje i kvartalne budžete marketinga i prodaje;
 - Mjesečno i tjedno izrađuje plan dolazaka za unaprijed najavljene goste te ih distribuira ostalim zaposlenicima;
 - Odgovara na upite i radi ostale prodajne zadatke.
- Djelatnik prodaje i marketinga:
 - Održava web stranice i društvene mreže;
 - Sudjeluje u procesu razvoja proizvoda;
 - Priprema sve marketinške materijale i distribuira ih prema vanjskim partnerima;
 - Pomaže voditelju u odgoaranju na upite, planiranju prodaje i marketinga;
 - Upravlja procesom anketiranja posjetitelja (online i offline) što uključuje kreiranje anketnih pitanja, distribuciju i obradu anketa;
 - Ovisno o opterećenju i potrebama radi i druge operativne zadatke u BEC-u.
- Voditelj restorana i nabave
 - U suradnji s kuharima i konobarima kreira menije i listu potrebnih namirnica za nabavu;
 - Identificira dobavljače, upravlja odnosima s dobavljačima i organizira te odgovara za fizičku nabavu;
 - Odgovara za stanje kuhinje, održavanje uređaja i povezane potrebne nabave;
 - U suradnji s direktorom planira rad zaposlenika u restoranu;
 - U komunikaciji s ostalim službama i zaposlenicima, te u suradnji s uslužnom i djelatnicima nabave Grada specificira i vrši sve ostale potrebne nabave;
 - Radi plan nabave na godišnjoj i kvartalnoj razini.

RAZVOJ ORGANIZACIJE PREMA OČEKIVANIM FAZAMA RAZVOJA

- S obzirom da projekt „Vrata Spačvanskog bazena“ označava početak izgradnje konkurentne turističke ponude na području, rješenje da se formira institucija (Ustanova Virovi) koje će unutar organizacije imati riješene sve potrebne funkcije jedino je moguće;
- Prethodna analiza pretpostavlja jednokratno radno vrijeme i odnosi se na razdoblja punog opterećenja (za pretpostaviti je da će se ona događati tijekom svibnja, lipnja i rujna) te je organizaciju inicijalno potrebno formirati u manjem obimu, koji prema broju zaposlenika odgovara pretpostavkama postavljenim u „Studiji izvodljivosti s analizom troškova i koristi za projekt Vrata Spačvanskog bazena – izgradnja i opremanje Bioekološko-edukacijskog centra Virovi“ za prvu godinu poslovanja;
- No, treba uzeti u obzir da će svi prethodno navedeni zaposlenici administracije biti nužni odmah s početkom komercijalnog rada BEC-a;
- Angažman dodatne radne snage podrazumijeva pomno praćenje kretanja prodaje i potražnje;

- Ukupan radni angažman Ustanove u uvjetima da se sve funkcije izvršavaju interno može doseći 20 zaposlenika (ekvivalent sati rada na godišnjoj razini, što znači da nisu svi stalno zaposleni i da postoji razlika po sezonama);
- S daljim razvojem turističkih sadržaja na području Spačvanskog bazena prema ovom planu upravljanja, predlaže se postepena promjena poslovne misije BEC-a i Ustanove Virovi:
 - Ustanova se treba koncentrirati na razvoj proizvoda u smislu interpretacije, edukacije i aktivnosti upravljanja imovinom;
 - S porastom prometa turista valja razmotriti opcije da se ostale funkcije poput ponude hrane i pića, najma sportske i rekreativne opreme daju u podnajam kako bi se ustanova koncentrirala na osnovnu poslovnu misiju;
 - Odjel prodaje i marketinga treba razvijati na principu minimalnog povećanja broja zaposlenika, odnosno širenja baze i produblivanja odnosa s vanjskim partnerima;
 - S jačanjem turističkog prometa Ustanova će morati jačati nadzor nad ponašanjem posjetitelja u prostoru, održavanja čistoće i ispravnog radnog stanja svih sadržaja;
 - U tom smislu, upravljanje centrom podrazumijeva minimiziranje angažmana dodatnih zaposlenika te koncentraciju na angažman i upravljanje odnosima s vanjskim partnerima.

3.4.2. Promet, parking i označavanje

- Promet unutar područja dosad se isključivo odvijao za interne potrebe Hrvatskih šuma i Javne ustanove za upravljanje zaštićenim vrijednostima Vukovarsko-srijemske županije, odnosno u manjoj mjeri lokalnih stanovnika, lovaca i ribolovaca;
- Provedbom projekta Vrata Spačvanskog bazena započet će promet vozila prema BEC-u i poučnim stazama, a razvojem biciklističkih staza i cikloturista;
- Ustanova Virovi morat će aktivno pratiti volumen i obrasce kretanja vozila, kako bi mogla pravovremeno rješavati situacije koje bi mogle nastati jačanjem tržišnog interesa, kao i konflikte s primarnim ciljem upravljanja koji se odnosi na očuvanje zaštićenih vrsta;
- Predlaže se pronaći i urediti parking prostor izvan područja Natura 2000 za potrebe razdoblja visokih opterećenja. Optimalna lokacija je uz cestu Otok-Virgrad, a svrsishodno je da se ona formira na mjestu gdje će u budućnosti biti moguće napraviti glavnu pristupnu točku prema ranijim prijedlozima iznesenim u ovom planu;
- Sve parkinge potrebno je opremiti kamerama, u manjoj mjeri zbog sigurnosti te prvenstveno zbog lakšeg nadzora broja vozila;
- U dijelu parkova prirode u Hrvatskoj već je na snazi praksa naplata ulaska motornim vozilima u zaštićena područja. Ovo se preporučuje i za predmetno područje, no preduvjet je da se dotad pronađu opcije unutarnjeg prijevoza do točaka od interesa koje svakako uključuju bicikle, ali se u budućnosti treba razmisliti o nabavci vozila na električni pogon (električni automobili, kombiji, vlakići) kojima bi se u budućnosti posjetitelji distribuirali od pristupne točke do BEC-a i ostalih točaka od interesa;
- U procesu oblikovanja pješačkih staza, što bi s obzirom na potrebu postepene funkcionalne aktivacije što većeg područja Spačvanskog bazena prema najboljim svjetskim praksama trebao biti prioritet i kontinuiran dugoročni proces, potrebno ih je u što većem dijelu prilagoditi osobama s poteškoćama u kretanju;
- Označavanje sadržaja, staza i pravila ponašanja unutar područja jedan je od kritičnih faktora uspjeha ovakvih koncepata. Sve dalja proširenja koncepta i sadržaja moraju se oblikovati prema sljedećim kriterijima:
 - Svi posjetitelji moraju na jasan i potpun način dobiti sve relevantne informacije prije ulaska u zaštićeno područje što znači da table i panoi s ključnim informacijama moraju biti jasno i vidljivo istaknuti na svim mjestima odakle posjetitelji ulaze u park, uključujući i one puteve koji nisu zamišljeni kao ključne točke ulaska, već se radi o neuređenim stazama s kojih posjetitelji mogu ući u područje (ili se takvi ulazi zatvaraju fizičkim barijerama uz jasno istaknuta upozorenja);
 - Unutar područja zaštite moraju se jasno i vidljivo obilježiti sva područja mogućih opasnosti, ugroza za sigurnost te, gdje je moguće, postaviti fizičke barijere koje sprječavaju moguće

incidente (npr. ograde uz vodotoke, osobito na mjestima gdje pješačke i biciklističke staze prolaze neposredno uz vodotokove).

- U suradnji s Javnom ustanovom za upravljanje zaštićenim vrijednostima Vukovarsko-srijemske županije, potrebno je kontinuirano identificirati moguće hazarde po zaštićene vrste te ostalu floru i faunu kako bi se posjetitelje upozorilo na neželjene vrste ponašanja na razini cijelog područja, ali i u pojedinim osjetljivim zonama;
- Kroz isti proces suradnje s Javnom ustanovom potrebno je kontinuirano unaprjeđivati sustav informacija o staništima, ponašanju i zanimljivosti vrsta u svrhu unaprjeđenja iskustva posjetitelja što je i osnovno iskustvo zbog kojeg će se područje posjećivati;
- Sustav ukupnog označavanja mora biti vizualno standardiziran u smislu boja i materijala, gdje se unutar sustava mogu napraviti podtipovi po uzoru na uobičajenu prometnu signalizaciju (npr. različiti standard podtipova informativnih tabli za zabrane, upozorenja i informacije). Ovdje se kao temelj za dalje razrade može iskoristiti dizajnersko i izvedbeno rješenje označavanja razvijeno za potrebe projekta Vrata Spačvanskog bazena;
- U izvedbi pješačkih staza i označavanja nužno je koristiti izvorne lokalne materijale (drvo područja Spačve) iz ekoloških razloga te potrebe da se jasno istakne lokalni identitet po uzoru na sva relevantna iskustva u razvoju sličnih područja;
- Isto se odnosi na razvoj svih drugih sadržaja gdje je to moguće – osnovne turističke infrastrukture (stolovi i stolice na odmoristima uz staze, sjenice u šumi, smještajni objekti).

3.4.3. Građevine i vanjski prostori

- S obzirom na karakter područja, u planiranju i oblikovanju građevina potrebno je primjenjivati najviše standarde vezane uz utjecaj građevina na okoliš što podrazumijeva upotrebu lokalnih materijala (drvo), visoku energetska učinkovitost te učinkovitost svih infrastrukturnih sustava uključujući tretman krutog otpada i otpadnih voda;
- U tu svrhu preporuča se izrada priručnika sa standardima dizajna i vizualnog identiteta za građevine u području, a koji se preporuča primjenjivati i za sadržaje smještene izvan samog područja Natura 2000 – budućoj pristupnoj točki, ali i turističkim sadržajima u gradu Otoku (prije svega turistički informativni centar). U svrhu osiguranja implementacije ovakvih rješenja, ista će se morati uvjetovati u prostornom planu Otoka, odnosno planskim dokumentima nižeg reda;
- Zbog brojnih vodotokova na području Spačvanskog bazena, područje je promjenjive konfiguracije s obzirom na količinu vode u sezoni. U dijelovima prostora koji su najviše pogođeni i ovisno o promjenama, a nalaze se uz rute posjećivanja, potrebno je staviti upozorenja i informacije posjetiteljima. Osim prevencije mogućih incidenata, ovakve pojave mogu biti i zanimljive turistima;
- S obzirom na razmjerno velik prostor na kojem će se većina posjetitelja kretati više ili manje autonomno, nužno je postaviti sustav za odvojeno prikupljanje krutog otpada prema vrstama otpada. Kako s obzirom na karakter područja ulazak komunalnih vozila za odvoz smeća nije moguć, odgovornost za ovaj zadatak mora biti dogovoren između Grada Otoka, Ustanove Virovi i Hrvatskih šuma;
- Osim samog odvoza prikupljenog otpada, postoji nužnost osiguranja redovitog čišćenja područja od otpada koji će ostaviti posjetitelji za što se mogu angažirati treće strane. Komunalnim odredbama mogu se uvesti kazne za posjetitelje koji otpad bacaju u zaštićenom području, čime se značajno demotiviraju za takvo ponašanje. Ovakve kazne moraju biti najavljene i jasno istaknute na svim pristupnim točkama u područje;
- S početkom i jačanjem intenziteta posjećivanja na području će se aktivirati jedan od ključnih zadataka u upravljanju posjetiteljima, a to je nadzor ukupnog stanja okoliša i sprječavanje njegove eventualne degradacije;
- S obzirom na zakonsku misiju i kompetencije, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Vukovarsko-srijemske županije mora preuzeti vodeću i upravljačku ulogu u ovom procesu, dok će terenski nadzor obavljati u suradnji s Ustanovom Virovi i Hrvatskim šumama.

3.4.4. Opća infrastruktura

- Područje Spačvanskog bazena izvan je magistralnih infrastrukturnih pravaca grada Otoka i Vukovarsko-srijemske županije;
- Rješenje infrastrukturnih potreba za projekt Vrata Spačvanskog bazena izvedeno je isključivo za potrebe procijenjenog broja posjetitelja, gdje bi u slučaju intenzivnijeg posjećivanja od predviđenog već u ovoj fazi mogle postati kritične, kako na to upućuje svodna procjena nosivog kapaciteta;
- Stoga je nužno zoniranje izgradnje daljih sadržaja u skladu s ovim planom koji veće objekte (koji posljedično imaju i veće infrastrukturne potrebe) smješta u kontaktnu zonu, gdje je moguće doći s priključcima na komunalnu infrastrukturu, odnosno gradske i županijske sustave;
- Manji objekti interpretacije i smještaja mogu se planirati na zaštićenom području, pri čemu je zadatak Ustanove Virovi unaprijed naći rješenja koja adekvatno odgovaraju infrastrukturnim potrebama u smislu količina, utjecaja na okoliš i ekonomičnosti rješenja;
- S obzirom na veličinu prostora Spačvanskog bazena (i to čak samo onog dijela koji se nalazi na području Otoka) i distribucije budućih predloženih sadržaja, bit će izazovno naći integralna rješenja po tipovima infrastrukture, odnosno graditi jedinstvene interne infrastrukturne podsustave za cijelo područje;
- Stoga treba nadzirati učinkovitost i ekonomičnost infrastrukturnih rješenja za projekt „Vrata Spačvanskog bazena“ kako bi se eventualno unaprijedila te se na toj osnovi postavila rješenja za buduće objekte na način da svaki dislocirani objekt u infrastrukturnom smislu djeluje kao neovisna jedinica s unaprijed zadanim mogućnostima rješenja infrastrukture;
- Poseban problem u slučaju većeg posjećivanja područja Spačvanskog bazena, i osobito grada Otoka koji se prema Strategiji razvoja turizma odredišta prirodne baštine treba bitno turistički razviti, predstavlja tretman otpadnih voda na području Grada koji još nije razriješen te se otpadne vode zadržavaju u tlu;
- Opasnost je u slučaju povećanja volumena otpadnih voda povećanjem broja posjetitelja, gdje se one mogu prelići prema području Spačvanskog bazena;
- Stoga je rješenje sustava otpadnih voda na području Otoka prioritarna infrastrukturna potreba Grada u kontekstu razvoja Spačvanskog bazena čijem se rješavanju mora hitno pristupiti.

3.5. Upravljanje pritiskom

3.5.1. Indikatori

Sukladno ciljevima plana upravljanja područjem, primarni cilj upravljanja područjem je monitoring i očuvanje vrsta prema područjima koja su popisana u sljedećoj tablici:

Područje	Status	Ciljevi očuvanja
Spačva	pSCI	Prirodne eutrofne vode s vegetacijom Hydrocharition ili Magnopotamion (3150); <i>Vidra Lutra lutra</i> , širokouhi mračnjak <i>Barbastella barbastellus</i> , crveni mukač <i>Bombina bombina</i> , veliki panonski vodenjak <i>Triturus dobrogicus</i> , barska kornjača <i>Emys orbicularis</i> , hrastova strizibuba <i>Cerambyx cerdo</i> , jelenak <i>Lucanus cervus</i>
Spačva JZ	pSCI	Subatlantske i srednjoeuropske hrastove i hrastovo-grabove šume Carpinion betuli (9160); Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion alba) (91E0*); Poplavne miješane šume <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> , <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus angustifolia</i> (91F0); Ciljane vrste kao i za Spačvu
Spačvanski bazen	SPA	Crna roda <i>Ciconia nigra</i> , štekavac <i>Haliaeetus albicilla</i> , orao kliktaš <i>Aquila pomarina</i> , škanjac osaš <i>Pernis apivorus</i> , crvenoglavi djetlić <i>Dendrocopos medius</i> , crna žuna <i>Dryocopus martius</i> , siva žuna <i>Picus canus</i> , bijelovrata muharica <i>Ficedula albicollis</i>

Izvor: SPAČVANSKI BAZEN, Predloženo Natura 2000 područje, NACRT PLANA UPRAVLJANJA (2013.)

- Isti dokument u poglavlju broj 6 daje detaljan plan monitoringa po svakoj od vrsta. Rezultati monitoringa indikatori su prvog prioriteta u upravljanju pritiska područjem;
- Pored tih indikatora, odmah s početkom rada Bioekološko-edukacijskog centra i poučnih staza predlaže se početak mjerenja sljedećih indikatora:

Indikator	Odgovornost	Način
OSNOVNI INDIKATORI		
Ukupan broj posjetitelja sadržaja Vrata Spačvanskog bazena	Ustanova Virovi	Dnevno-tjedno-mjesečno-godišnje – procjena broja svih osoba koje su koristile sadržaje
Broj posjetitelja multimedijalne dvorane	Ustanova Virovi	Dnevno-tjedno-mjesečno-godišnje - broj prodanih ulaznica za multimedijalnu dvoranu
Broj iznajmljenih tableta	Ustanova Virovi	Dnevno-tjedno-mjesečno-godišnje - broj iznajmljenih tableta
Broj putnika brodom	Ustanova Virovi	Dnevno-tjedno-mjesečno-godišnje - broj prodanih karata za brod
Noćenja u smještajnim kapacitetima	Ustanova Virovi	Dnevno-tjedno-mjesečno-godišnje – informacijski sustav recepcije
Broj vozila na parkingu	Ustanova Virovi	Dnevno-tjedno-mjesečno-godišnje – manualno brojanje uz pomoć kamera
Potrošnja vode	Ustanova Virovi	Dnevno očitavanje vodomjera
Potrošnja struja	Ustanova Virovi	Dnevno očitavanje sata za struju
Količina stvorenog otpada	Ustanova Virovi	Tjedna ili mjesečna izmjera stvorenog otpada
Broj posluženih obroka u restoranu	Ustanova Virovi	Dnevno prema narudžbama

- Nastavno na osnovne indikatore, treba pratiti izvedene indikatore koji se tiču infrastrukturnih indikatora i broja vozila podijeljenih s brojem posjetitelja. Na taj se način stvaraju ulazni podaci za preciznije praćenje pritiska na infrastrukturu za buduće upotrebe, kao i jasne indikacije promjena i poteškoća sa stanjem infrastrukturnih sustava;
- Dnevno praćenje ključnih parametara je nužno kako bi se u kasnijim analizama moglo razdvojiti karakteristike potražnje i njenog utjecaja tijekom radnih dana u odnosu na vikende;
- Pored navedenih indikatora i sukladno svjetskim praksama, što je prije operativno moguće, potrebno je uspostaviti sustav anketiranja posjetitelja što uključuje:

- Izradu anketnih upitnika koji moraju biti kratki i sadržavati pitanja o:
 - Zadovoljstvu korisnika ukupnim iskustvom i prema glavnim elementima za prvu fazu:
 - Multimedijalna prezentacija;
 - Poučne staze (svaka posebno);
 - Vožnja brodom;
 - Kvaliteta smještaja;
 - Restoran;
 - Kvaliteta interpretacija;
 - Osjećaj sigurnosti;
 - Ljubaznost osoblja.
 - Pitanje je li goste nešto drugo zasmatalo tijekom boravka (otvoreni odgovor);
 - Prijedlozima za poboljšanje iskustva (otvoreni odgovor).
 - Tisak i distribuciju tiskanih upitnika na lokacijama BEC-a uz prikladne kutije u koje se ubacuju. Posjetitelje se treba motivirati na anketiranje s argumentima da je anketa kratka i anonimna;
 - Izradu baze podataka o korisnicima s adresama elektroničke pošte te slanje anketa putem e-mail-a. U tu svrhu je potrebno izgraditi jednostavnu bazu poznatih korisnika s osnovnim podacima koja će služiti kao jednostavni CRM (eng. Customer Relations Management – upravljanje odnosa s korisnicima) te se istim korisnicima mogu slati pozivi na događaje, posebne ponude i slično.
 - S eventualnim budućim proširenjima zone posjećivanja i uključenih sadržaja, širi se broj indikatora koje će biti potrebno mjeriti na:
 - Broj posjetitelja koji ulaze u prostor Spačvanskog bazena prema pristupnim točkama, Broj biciklista;
 - Broj veslača
- dok mjerenje postojećih postaje sve složenije što je potrebno adekvatno planirati u smislu broja potrebnih radnika.

3.5.2. Mjere i mehanizmi upravljanja pritiskom

- Postoje sljedeće grupe mjera upravljanja pritiskom:
 - Mjere i mehanizmi u slučaju ugroze primarnih ciljeva upravljanja područjem, odnosno bitnog poremećaja stanja ugroženih vrsta;
 - Mjere i mehanizmi uslijed povećanog pritiska ili poremećaja stanja infrastrukturnih sustava;
 - Mjere i mehanizmi upravljanja ekstremnim pritiskom, odnosno povećanim brojem posjetitelja od planiranog.

MJERE I MEHANIZMI U SLUČAJU UGROZE PRIMARNIH CILJEVA UPRAVLJANJA PODRUČJEM

- Promatranje područja je pod ingerencijom Hrvatskih šuma, dok je odgovornost za praćenje i tumačenje indikatora odgovornost Javne ustanove za zaštitu prirodnih vrijednosti Vukovarsko-srijemske županije;
- U tom je smislu Javna ustanova odgovorna za identifikaciju pogoršanja stanja neke od vrsta, ovisno o svojoj ekspertnoj procjeni nalaže neku od sljedećih mogućih mjera:
 - Posebno upozorenje osoblju i posjetiteljima BEC-a i ostalih sadržaja oko promijenjenih režima ponašanja na pojedinim lokalitetima;
 - Zatvaranje pojedinih dijelova ili ukupnih atrakcija za posjećivanje;
 - Zatvaranje svih sadržaja u slučaju uočavanja izrazito negativnih učinaka posjećivanja na pojedine vrste.
- U slučaju potrebe proglašenje neke od gornjih mjera, djelatnici marketinga Ustanove Virovi moraju svim kanalima obavijestiti tržište o novonastalom stanju (osobito u slučaju potrebe za posljednje dvije mjere);
- U slučaju kada se radi o restrikcijama kretanja (ne i potpuno prekidu posjećivanja), prije nastavka posjećivanja potrebno je napraviti fizičke barijere za područja koja se zatvaraju, odnosno staviti vidljive informacije o promjeni režima posjećivanja, prije nastavka komercijalnog rada;

- U slučaju potrebe zatvaranja rada BEC-a predlaže se zatvaranje pristupa prometnicima na ulaznim točkama u Natura 2000 područje, kako mu vozila i posjetitelji ne bi mogli ni pristupiti uz isticanje jasno vidljive obavijesti.

MJERE I MEHANIZMI USLIJED POVEĆANOG PRITISKA ILI POREMEĆAJA STANJA INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA

- Infrastrukturni sustavi dimenzionirani su prema inicijalnim projekcijama posjećivanja koji s obzirom na otvoreni koncept posjećivanja mogu biti i veći;
- S obzirom na restoranski i smještajni dio BEC-a, ovi sadržaji imaju malu toleranciju za ispade na infrastrukturnim sustavima;
- Očekivano dnevno posjećivanje treba planirati ovisno o kapacitetima infrastrukture i pritom uzeti u obzir sezonu posjećivanja i očekivano kretanje broja individualnih posjetitelja, koji će očekivano biti najveći u kasno proljeće, ljeto i ranu jesen, te vikendima;
- Neovisno o standardima konzumacije infrastrukturnih sustava koji su predstavljeni u poglavlju 2.2.7. *Svodna procjena nosivog kapaciteta* ovog dokumenta, praćenje stvarnih indikatora pritiska po posjetitelju (ovisno o strukturi posjećivanja) dat će detaljnije ulazne podatke za planiranje stanja opće infrastrukture;
- Palijativne mjere u slučaju povećanog pritiska moguće su za opskrbu pitkom vodom (dovoz vode cisternama u spremnike), dok je isto onemogućeno za druge tipove infrastrukture;
- Stoga je od vitalnog interesa od samog početka rada sadržaja kontinuirano pratiti stanje pritiska na infrastrukturu kako bi se omogućila pravovremena reakcija i sustavno rješavanje nastalih problema;
- Praćenjem pritiska na infrastrukturu prema broju posjetitelja moguće je uočiti probleme i ispade u infrastrukturnim sustavima što će indicirati bitno povećanje potrošnje po posjetitelju (20% iznad prosjeka za sezonu).

MJERE I MEHANIZMI UPRAVLJANJA POVEĆANIM PRITISKOM

- Intenzitet posjećivanja bitno veći od planiranog ne očekuje se u prvoj godini posjećivanja, iako je i onda realno mogući;
- Upravljanje je bitno jednostavnije za unaprijed najavljene segmente, a što se odnosi na sve vrste grupa;
- Moguć je scenarij dolaska individualnih gostiju u vremenima velikog pritiska (visoka sezona vikendom) u trenucima kada su zauzeti svi kapaciteti (multimedijalna dvorana, restoran, poučne staze i Brod);
- U tom je smislu potrebno osmisliti alternativne aktivnosti i kretanje viška turista („aktivno čekanje“) kao npr. upućivanje na druge staze u šetnje, boravak u lounge-u ili konferencijskom dijelu multimedijalne dvorane uz prezentacijske materijale (prije svega filmovi), ili vanjskom dijelu centra;
- Poseban problem predstavlja popunjenost parkinga za što treba pronaći alternativna rješenja, poželjno unutar zone interpretacije (Lože-Virovi-Virgrad);
- U slučaju velikog pritiska i kada je jasno da ni na koji način nije moguće primati dalje goste zbog popunjenosti svih kapaciteta (atrakcije, parking), predlaže se uz prikladnu obavijest zatvoriti pristupnu cestu iz pravca Otoka, kako se vozila ne bi gomilala u zoni interpretacije.

6. AKCIJSKI PLAN

6.1. Uvod

Početna pozicija razvoja sadržaja na predmetnom području, kao i formiranja „Ustanove Virovi“ kao odgovorne upravljačke institucije, upućuju na sljedeće grupe potrebnih aktivnosti koje mora obuhvatiti akcijski plan upravljanja posjetiteljima:

- Aktivnosti povezane s formiranjem Ustanove Virovi što uključuje dinamiku i prioritete u angažiranju zaposlenika, preuzimanju upravljačkih funkcija ustanove te uspostave koordinacijskih procesa između svih uključenih institucija koje imaju ulogu u upravljanju i razvoju područja (Ustanova Virovi, Grad Otok, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim vrijednostima Vukovarsko-srijemske županije, Hrvatske šume);
- Uspostavu usluga za posjetitelje, pravila korištenja i sustava praćenja za zonu užeg obuhvata (sadržaji u okviru projekta „Vrata Spačvanskog bazena“);
- Dugoročne procese razvoja sadržaja i usluga za posjetitelje u široj zoni obuhvata.

Akcijnski plan izložit će se za prve tri godine rada Ustanove s opisom, odgovornostima, rokovima i budžetima (gdje je primjenjivo) za svaku od aktivnosti.

6.2. Aktivnosti povezane s formiranjem Ustanove Virovi (A)

U trenutku pisanje ove studije, Ustanova Virovi je već formirana odlukom Gradskog vijeća grada Otoka. U vremenu do završetka svih građevinskih radova na Bioekološko-edukacijskom centru Virovi, odnosno puštanja sadržaja u komercijalno djelovanje, potrebno je zaključiti sljedeće aktivnosti:

A.1 Angažirati djelatnike u upravi i administraciji Ustanove što uključuje:

- Direktora Ustanove Virovi;
- Voditelja marketinga i prodaje;
- Djelatnika u marketingu i prodaji;
- Voditelja nabave;

Gore navedeni radni tim mora biti angažiran najkasnije šest mjeseci prije komercijalnog početka rada sadržaja, kako bi bilo dovoljno vremena za uspostavu organizacije i osnovnih radnih procesa. Predlaže se prvo angažirati upravljačko i administrativno osoblje s obzirom da je postavljanje radnih procesa njihova primarna odgovornost, a oni dalje rukovode procesima angažmana ostalih djelatnika.

A.2 Angažirati ostale djelatnike potrebne za početnu fazu rada Ustanove:

- Glavnog kuhara;
- Jednog konobara;
- Čistačicu;
- Vozača broda;
- Vodiča;
- Djelatnika u održavanju;
- Čuvara.

Gore navedeni radni tim mora biti angažiran najkasnije šest mjeseci prije komercijalnog početka rada sadržaja, dok se edukacija osoblja (vodič, vozač broda) mora završiti mjesec dana prije početka komercijalnog rada.

A.3 Uspostaviti koordinacijske sastanke između Ustanove Virovi, Grada Otoka, Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Vukovarsko-srijemske županije i Hrvatskih šuma vezanih uz upravljanje područjem posjećivanja i sve druge aspekte vezane na utjecaj posjećivanja na područje

Spačvanskog bazena. Organizacijom sastanaka koordiniraju djelatnici Ustanove Virovi, predlažu se redoviti sastanci predstavnika jednom u dva tjedna, odnosno češće pred početak rada centra, u slučaju proširenja usluga, pred početak glavne sezone (proljeće), ili u drugim potrebnim slučajevima. Koordinacijski sastanci trebaju se uspostaviti najmanje tri mjeseca prije početka komercijalnog rada BEC-a i drugih sadržaja.

A.4 Postići dogovor između Ustanove Virovi i grada Otoka oko preuzimanja dijela administrativnih funkcija (prije svega računovodstvo i opći pravni poslovi) od strane grada. Za ovu aktivnost odgovorni su direktor Ustanove Virovi i uprava Grada.

A.5 Uspostavljanje organizacije i radnih procesa „Ustanove Virovi“ što uključuje:

- Sistematizaciju radnih mjesta i pripremu ugovora o radu (odgovoran direktor Ustanove uz pomoć ostalih djelatnika i odgovarajućih službi grada Otoka);
- Izradu budžeta i plana rada Ustanova za prvu godinu operacija (odgovoran direktor Ustanove);
- Izradu plana marketinga i prodaje za prvu godinu operacija što uključuje okvirnu procjenu broja gostiju prema segmentima (odgovoran voditelj marketinga i prodaje);
- Izradu menija (à la carte, ponuda za grupe – odgovoran kuhar);
- Izrada plana nabave za godinu dana (odgovoran voditelj nabave).

Za ovu aktivnost odgovara uprava Ustanove Virovi (direktor i voditelji), a mora se dovršiti najkasnije tri mjeseca od početka rada sadržaja.

A.6 Izrada trogodišnjeg plana rada Ustanove što uključuje budžete, plan prihoda i troškova, dalji razvoj proizvoda i angažmana radne snage. Za ovu aktivnost odgovara uprava Ustanove Virovi, a potrebno ju je zaključiti nakon prve godine poslovanja.

A.7 Kadrovske popunjavanje Ustanove u skladu s planom rada i tržišnim okolnostima, za što se očekuje da će biti potrebne tri godine poslovanja Ustanove i rada prvih sadržaja.

6.3. Aktivnosti povezane s uspostavom usluga za posjetitelje u zoni užeg obuhvata (B)

Ova grupa uključuje aktivnosti potrebne kako bi se na siguran i kontroliran način uspostavili sve usluge za posjetitelje te promotivne aktivnosti u skladu s prijedlozima Marketinške i komunikacijske strategije. Uključuje sljedeće:

B.1 Pokretanje inicijalnih marketinških i prodajnih aktivnosti:

- a. Dogovor s TZ Vukovarsko-srijemske županije oko aktivnosti internog marketinga i vanjske promocije prije početka rada BEC-a i ostalih sadržaja, kreiranja online i offline sadržaja te njihove distribucije putem marketinške infrastrukture TZ Vukovarsko-srijemske županije;
- b. Identifikacija i prvi sastanci s potencijalnim partnerima prema ciljanim segmentima i kanalima prodaje.

Za navedene aktivnosti odgovoran je voditelj marketinga i prodaje, a moraju biti zaključene dva mjeseca prije početka rada BEC-a i ostalih sadržaja te čine važan ulazni podatak za planiranje marketinga, prodaje i ukupnog rada Ustanove Virovi.

B.2 Izrada inicijalnih proizvodnih paketa prema ciljanim segmentima s kojom se započinje nakon uspostave kontakata s potencijalnim partnerima, a sam proces se odvija u uskoj suradnji s njima. Ovaj se korak prvenstveno odnosi na grupne tržišne segmente (školska djeca, touring grupe) gdje se s obzirom na prethodno identificirane tržišne zahtjeve oblikuju paketi boravaka različitih trajanja i razina usluge, a što uključuje program posjećivanja, smještaj (za dulje boravke), odnosno ponudu hrane i pića (meniji). Voditelj prodaje i marketinga u suradnji s drugim djelatnicima Ustanove definira cijene i sustav popusta. Nacrt prijedloga mora biti spreman mjesec dana prije početka rada centra te se potom šalje na verifikaciju

potencijalnim partnerima kako bi s početkom rada sadržaja bio spreman usuglašen prijedlog, koji se potom u detaljnijem obliku može distribuirati kroz marketinške kanale.

B.3 Kategorizacija smještajnih sadržaja. Osim potrebnih dozvola i procedura potrebnih za izgradnju građevine, smještajne kapacitete BEC-a za početak komercijalnog rada potrebno je kategorizirati. Zbog specifičnosti BEC-a i smještajnih kapaciteta, prethodno je potrebno donijeti odluku o optimalnom tipu i kategoriji smještaja što se predlaže učiniti u komunikaciji s odgovornim sektorom Ministarstva turizma – Sektorom za standarde (kategorizaciju). Za ovu aktivnost odgovoran je direktor Ustanove Virovi, a mora biti dovršena prije komercijalnog otvaranja centra.

B.4 Priprema područja za posjećivanje što podrazumijeva dovršavanje sustava informacijskih tabli, postavljanja signalizacije unutar i prema području i definiranje pravila ponašanja za posjetitelje unutar zone posjećivanja (koja se potom moraju jasno i vidljivo istaknuti te komunicirati posjetiteljima). Sve navedeno mora biti spremno mjesec dana prije komercijalnog otvaranja BEC-a te testirano od strane osoblja Ustanove, te djelatnika ostalih uključenih institucija (Grad Otok, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Vukovarsko-srijemske županije, Hrvatske šume). Kao konačan test prije otvaranja predlaže se fam trip (putovanje familijarizacije) s odabranim novinarima iz Hrvatske.

B.5 Uspostava sustava praćenja posjećivanja i nadzora područja što uključuje i sustav prodaje karata i evidentiranja posjetitelja. Prve aktivnosti vezane uz sustav karata i naplate moraju biti uvedene i testirane prije početka komercijalnog rada centra, dok se sustav nadzora uspostavlja i kontinuirano unaprjeđuje s početkom rada centra. Za ovu aktivnost odgovoran je direktor Ustanove Virovi, a izvršava je u suradnji s ostalim uključenim institucijama.

B.6 Postavljanje sustava anketiranja posjetitelja koji se konceptualno mora pripremiti prije početka rada centra, a provodi se i kontinuirano unaprjeđuje s početkom rada. Za ovu je aktivnost odgovoran djelatnik u marketingu i prodaji Ustanove Virovi.

6.4. Aktivnosti povezane s razvojem sadržaja i usluga za posjetitelje u široj zoni obuhvata (C)

Pored operativnih aktivnosti usmjerenih na uspostavu Ustanove Virovi i usluga za posjetitelje u okviru projekta „Vrata Spačvanskog bazena“, u svrhu ostvarenja punog turističkog potencijala područja i u skladu s prijedlozima iznesenim u ovoj studiji, potrebno je pokrenuti planiranje daljeg razvoja u širem obuhvatu. S obzirom na očekivano vrlo intenzivan radni angažman u godini otvaranja centra koji će u potpunosti konzumirati raspoložive radne resurse, predlaže se da se u godini nakon otvaranja BEC-a i ostalih sadržaja započne s prvim aktivnostima usmjerenim na razvoj usluga i sadržaja u široj zoni obuhvata, što uključuje i komercijalni početak djelovanja nekih već započetih projekata poput biciklističkih i veslačkih staza. Ovaj proces uključuje sljedeće aktivnosti:

C.1 Razrada koncepta proširenja posjetiteljske zone u okolini Virova prema postojećoj inicijativi grada Otoka koja je prikazana u konceptualnom dijelu ove studije. Odgovornost za koncept proširenja treba preuzeti Direktor Ustanove Virovi u suradnji s drugim uključenim institucijama, a predlaže se da se isti izradi godinu dana nakon otvaranja BEC-a i ostalih sadržaja.

C.2 Razrada dva godišnja događaja u projektom području u visokoj sezoni za što se predlažu proljeće (svibanj / lipanj) i jesen (rujan / listopad). Događaji trebaju biti povezani sa sezonskim prirodnim fenomenima, a orijentirani su na promociju područja i povećanje broja posjetitelja. Predlaže se događaje uspostaviti u godini nakon komercijalnog otvaranja BEC-a i ostalih sadržaja te ih kontinuirano razvijati. Za ovu su aktivnost zaduženi voditelj i djelatnik u marketingu i prodaji.

C.3 Dvršetak projekta izgradnje biciklističkih i pješačkih staza što podrazumijeva dovršavanje ruta i prilaza, označavanje (fizičko i GPS), lociranje i opremanje odmorišta i vidikovaca te izradu marketinških materijala. Za ovu aktivnost odgovoran je tim projekta „Vrata Spačvanskog bazena“, a preporučuje se u provedbi

konzultirati Ustanovu Virovi kako bi s informacijama i znanjima stečenim u radu s posjetiteljima utjecali na detalje izvedbe u cilju umanjavanja mogućih rizika i što je moguće boljeg iskustva posjetitelja.

C.4 Aktivnosti usmjerene na realizaciju predložene glavne pristupne točke, a što je kompleksan proces koji uključuje:

- Pronalaženje adekvatne lokacije, što je odgovornost grada Otoka i Ustanove Virovi u suradnji s drugim uključenim institucijama;
- Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa;
- Izrada konceptualne studije i projekta;
- Definiranje mogućeg poslovnog modela, pronalaženje zainteresiranih partnera i definiranje međusobnih prava i obaveza;
- Definiranje modela financiranja izgradnje, odnosno eventualnih linija financiranja bespovratnim sredstvima ili povlaštenim linijama kreditiranja;
- Realizaciju projekta.

Riječ je o poduhvatu koji će očekivano zahtijevati duži vremenski obzor te se stoga predlaže da se s prvim planskim koracima krene u prvoj godini iza otvaranja centra, a da se u roku dvije godine nakon otvaranja centra izrade studija i projekt, te definiraju poslovni i financijski modeli njene realizacije.

C.5 Aktivnosti usmjerene na projekt avanturističkog parka, što uključuje slične korake kao i realizacija predložene glavne pristupne točke, pri čemu se koraci razlikuju ovisno o odabranom poslovno-upravljačkom modelu:

- Avanturistički park gradi i njime upravlja samostalno ustanova Virovi;
- Avanturistički park gradi i njime upravlja vanjski partner po nekom od mogućih modela raspolaganja;

Neovisno o odabranom modelu, inicijalne aktivnosti pripreme projekta (odabir adekvatne lokacije, izrada projektne dokumentacije) odgovornost je Ustanove Virovi u suradnji s gradom Otokom te se predlaže da se izvrše dvije godine poslije otvaranja BEC-a i ostalih sadržaja.

C.6 Aktivnosti usmjerene na formiranje izdvojene team building zone, što uključuje izgradnju smještajnog objekta. Uključuje slične korake kao i projekti glavne pristupne točke i avanturističkog parka te se i ovdje predlaže da se inicijalni koraci koji uključuju pronalaženje adekvatne lokacije i izradu projektne dokumentacije dovrše dvije godine poslije otvaranja BEC-a i ostalih sadržaja. Za ovaj sadržaj se visoko preporuča pronalažene vanjskog partnera koji bi upravljao objektom. Pronalaženje modela partnerske suradnje na ovom projektu može se primjenjivati i na druge oblike smještaja u Spačvanskom bazenu u kasnijim fazama turističkog razvoja.

6.5. Tablični prikaz akcijskog plana

Akcijski plan upravljanja posjetiteljima „Vrata Spačvanskog bazena“			
Aktivnost	Odgovornost	Rok	Budžet
A.1 Angažman djelatnika administracije i uprave Ustanove Virovi	Grad Otok	Šest mjeseci prije otvaranja centra	Nije primjenjivo
A.2 Angažman ostalih potrebnih djelatnika za komercijalan početak rada BEC-a i ostalih sadržaja	Ustanova Virovi (direktor)	Tri mjeseca prije otvaranja centra	Nije primjenjivo
A.3 Uspostava redovne koordinacije između uključenih institucija	Ustanova Virovi, grad Otok, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima VSŽ, Hrvatske šume	Tri mjeseca prije otvaranja centra	Nije primjenjivo
B.1 Pokretanje inicijalnih marketinških i prodajnih aktivnosti	Ustanova Virovi (direktor marketinga i prodaje)	Dva mjeseca prije otvaranja centra	Nije primjenjivo (u okviru budžeta Ustanove Virovi)
A.4 Dogovor između Ustanove Virovi oko preuzimanja dijela administrativnih funkcija Ustanove od strane Grada	Ustanova Virovi (direktor), grad Otok	Prije otvaranja centra	Nije primjenjivo
B.2 Izrada inicijalnih proizvodnih paketa prema segmentima	Ustanova Virovi (voditelj marketinga i prodaje)	Prvi prijedlog (mjesec dana prije otvaranja sadržaja) Prvi paketi za grupe (prije otvaranja sadržaja)	Nije primjenjivo
B.3 Kategorizacija smještajnih sadržaja	Ustanova Virovi (direktor)	Prije otvaranja sadržaja	Ovisno o odabranoj kategoriji smještaja (od nekoliko stotina kuna naviše)
B.4 Priprema područja za posjećivanje	Ustanova Virovi, grad otok, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima VSŽ, Hrvatske šume	Prije otvaranja sadržaja	Nije primjenjivo

Akcijski plan upravljanja posjetiteljima „Vrata Spačvanskog bazena“

Aktivnost	Odgovornost	Rok	Budžet
B.5 Uspostava sustava praćenja posjećivanja i nadzora područja	Ustanova Virovi, ostali uključeni dionici	Prije otvaranja sadržaja	Nije primjenjivo
B.6 Postavljanje sustava anketiranja posjetitelja	Ustanova Virovi (marketing i prodaja)	Prije otvaranja sadržaja	Nije primjenjivo
A.5 Uspostavljanje organizacije i radnih procesa „Ustanove Virovi“	Ustanova Virovi (uprava)	Tri mjeseca nakon otvaranja sadržaja	Nije primjenjivo
A.6 Izrada trogodišnjeg plana rada Ustanove Virovi	Ustanova Virovi (uprava)	Najkasnije u roku jedne godine nakon početka rada sadržaja	Nije primjenjivo
C.1 Razrada koncepta proširenja posjetiteljske zone u okolini Virova	Ustanova Virovi, ostali uključeni dionici	Godinu dana nakon početka rada sadržaja	Eventualni trošak eksternih savjetničkih usluga i projektiranja do 150.000 kuna
C.2 Razrada dva godišnja događaja u projektnom području	Ustanova Virovi (marketing i prodaja)	Godinu dana nakon početka rada sadržaja	Nije primjenjivo
C.3 Dovršetak projekta izgradnje biciklističkih i pješačkih staza	Projektni tim „Vrata Spačvanskog bazen“ i eksterni partneri	Do kraja 2021.	U okviru postojećih budžeta projekta „Vrata Spačvanskog bazena“ i Ustanove Virovi
C.4 Početne aktivnosti usmjerene na realizaciju glavne pristupne točke (lokacija, konceptualna studija, poslovni model i model financiranja)	Ustanova Virovi, grad Otok, eksterni partneri	Dvije godine nakon početka rada sadržaja	200-300.000 kuna za usluge projektiranja i savjetovanje
C.5 Početne aktivnosti usmjerene na realizaciju avanturističkog parka (lokacija, konceptualna studija, poslovni model i model financiranja)	Ustanova Virovi, grad Otok, eksterni partneri	Dvije godine nakon početka rada sadržaja	150-200.000 kuna za usluge projektiranja i savjetovanje
C.6 Početne aktivnosti usmjerene na realizaciju team building zone (lokacija, konceptualna studija, poslovni model i model financiranja)	Ustanova Virovi, grad Otok, eksterni partneri	Dvije godine nakon početka rada sadržaja	50-100.000 kuna za usluge savjetovanja
A.7 Kadrovsko popunjavanje Ustanove Virovi	Ustanova Virovi	Tri godine nakon početka rada sadržaja	Nije primjenjivo